

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Wednesday 14th April, 2021

The Assembly met at 0902 am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker is the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou Manm e bonzour tou telespektater e oditer. Byenveni pou en nouvo zournen travay. Nou annan en *First Reading Public Bill*. Madanm Clerk.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker tou bann Manm e tou dimoun ki a lekout.

Bill for First Reading is: This Act may be cited as National Institute of Science, Technology and Innovation, (Repeal) Act, 2021. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou annan prezan, nou a prosede avek *Second Reading* lo bann *Public Bills* ki devan nou.

E nou ava apel delegasyon pou *Seychelles Bureau of*

Standards (Amendment) Bill silvouple.

Bon bonzour e byenveni ankor Madanm Devika Vidot. Minis pou Lenvestisman Lantreprenarya e Lendistri. E Madanm Angelique Antat Sekreter Prensipal pou Lantreprenarya e Lendistri e Mr Victor Pool reprezantan AG's Office.

Nou pou prosede avek *Seychelles Bureau of Standards (Amendment) Bill*. Mon apel *Leader of Biznes Gouvernman* pour komans avek Mosyon pou *Second Reading*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis. Bonzour delegasyon, Madanm Antat, Mr Pool. Bonzour tou bann Manm isi dan Lasanble e tou dimoun ki pe ekout nou.

Mr Speaker anba *Order* 69(d) nou *Standing Orders* mon move ki the *Seychelles Bureau of Standards (Amendment) Bill, 2021* i ganny lir en Dezyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mon a ganny segonde silvouple? Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Mon ti a kontan segonn Mosyon. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi, Minis. Eski ou annan lentrodiksyon pou sa *Bill*? Wi, prosede silvouple Minis.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou Manm Onorab. Bonzour tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker Biro Standar Sesel ouswa SBS parey i mye konnen, ti ganny kree an 2014 e i responsab pou fer provizyon bann servis standar avek evalyasyon konformite ki enkli lenspeksyon, sertifikasyon e tes.

SBS i osi fer provizyon servis meteoroloji ouswa dan en term pli senp, pwa avek mezir.

Additionnellement i pwen focal akreditasyon pou Sesel. Kot son rol i pou komersyaliz e pou promouvwar akreditasyon avek diferan parti prenon;- tel ki lorganizasyon Gouvernmantral sekter prive e konsonmater pou ki zisteman i amelyor devlopman sosyoekonomik nou pei.

SBS i zwe en rol fondamantal dan nou Sekter Lapes, ki en pliye stratezik nou lekonmi etandonnen ki in met

a dispozisyon bann laboratwar pou teste bann pwason e prodwi lapes.

Egalman SBS i Lotorite konpetan ki efektye bann kontrol sanniter e sertifikasyon bann pwason e prodwi lapes ki viz ver leksportasyon, an partikilye Linyon Eropéen ki nou marse prensipal.

An fournisan nou lendistri avek bann tel fasilite, napa dout ki nou pa pou redwir nou depandans lo lenportasyon e ogmant leksportasyon, ki an retour i ava kree larises e lanplwa pou nou pei. E ede ranvers sa kriz ekonomik ki nou pe pas atraver.

An gro SBS i en lorganizasyon kle, pou *attend* serten nou bann lobzektif ekonomik.

Mr Speaker Lalwa SBS i an partikilye annan Seksyon 5 i fer provizyon pour ki 10 endividi i form parti son *Board*.

I bon note ki lamazorite Manm sa *Board*, i bann reprezante sorti dan diferan Lorganizasyon Gouvernman tel ki Lendistri, Finans, Komers Lagrikiltir e Lotorite *Planning*.

Rol sa *Board* i ganny elabore, eskize dan Seksyon 8 zot Lalwa. Zot rol i enkli formil stratezi, e plandaksyon SBS, laprouvasyon standar pou devlop standar Nasyonal e

laprouvasyon diferan dokiman tel ki Bidze e Rapor Anyel.

Fonksyon *Board* i al pli lwen pou mezir lefikasite *SBS* an lakordans avek son stratezi e plandaksyon e finalman pou donn Konsey Minis, e fer rekomandasyon lo aktivite *SBS*.

Avek sa pandemik ki persiste deplizanpli, i vin en esansyel ki nou desarz nou responsabilite dan en fason pli efikas.

Nou ava rapel ki le 01 Fevriye Prezidan ti fer lanons premye faz restriktirasyon, ki ti enkli rediksyon lakantite *Board* dan Gouvernman, e osi rediksyon lakantite Manm dan serten *Board* dan Gouvernman.

Kontrerman avek bann antite ki tonm anba nou Minister, *Board SBS* pou reste fonksyonnel, pou asire ki sa Lotorite pe deservi son fonksyon an konformite avek bann standar enternasyonal ki Gouvernman napa lenfliyans lo la.

Baze lo sa rediksyon, nou pe alors propoze ki sa Lalwa aktyel, spesifikman Seksyon 5, i ganny amande ki fer ki 7 manm *Board* avek sifizaman konpetans ek leksperyans dan zesyon *SBS*, i administre lobzektif stratezi pou sa Lotorite.

Sa nouvo konpozisyon pou asir lefikasite mendev, pou ki pei i kapab ariv lo standar ki demann, ki demande lo nivo rezyonal e enternasyonal.

Mr Speaker i atraver ou mon pe rekomande ki Lasanble Nasyonal i aprouv lamannman ki pe ganny sizere dan sa *Bill* ki devan nou ozordi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Wi nou a komans avek deba lo sa *Bill*. Bann Manm, mon le, mon konsidere ki yer zot in ganny en kantite letan pou fer bann pwen politik lo tou lede kote, lo sa bann *issues* ki dan sa bann *amendments* Lalwa.

Lo size ranplas *Board*, lo size *repeal* serten *organ* ki ti'n ganny etabli. En kantite in ganny dir. Alor ozordi mon pou envit zot, mon pou demann zot pou reste lo konteni sa *Bill* ki devan nou silvouple.

E lo lezot osi. Mersi. Onorab John Hoareau ou kapab komanse.

HON JOHN HOAREAU

Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou dimoun a lekout. Bonzour Minis ek ou delegasyon.

Mr Speaker lamannman ki devan nou, pe demann nou pou tir en *Board* 10 dimoun pou met en *Board* pour donn

lotorizasyon pou en *Board* 7 dimoun.

E Minis, i annan drwa *nominate*, e Prezidan i apwente. E parey in ganny dir, bann manm ki pou ganny apwente dan nouvo lamannman ki nou pe anmennen, pa ganny preskrir ki kalite kalifikasyon zot pou annan.

Me senpleman i donn sa loportinite pou Minis evalye bann Manm *Board according to integrity, qualification, experience and standardization and business management, as well as finance, marketing and science and technology field.*

Alor i pe donn dan li menm, Minis sa loportinite pou li kapab rod *the best man for the job*. E sa i enportan, parske nou pa kapab zis annan en *Board* ki nou, akoz nou, nou mazine nou bann Lezislater, nou mazine poudir ti a bon met enn sorti isi, enn sorti laba, enn sorti isi, enn sorti laba. Nou krwar poudir nou konn tou.

Me non, nou pa konn tou. Minis ki ansarz son Departman ek son bann teknisyen ki *advice* li i konn tou. I konn plis, *rather* ki nou.

Alor li, i pou deside pa rapor avek bann kalifikasyon ek bann leksperyans ki sa bann dimoun i ava annan, pou li

kapab met zot pou form en *Board*.

E pliz enportan, sirtou pou sa *Board*. Se akoz sa *Board* i en *Board* teknik. Alor i en *Board* kot Minis i bezwen swazir bann dimoun ki a son avi i annan sa konpetans pou anmenn sa bann travay, sa manda, ki sa *Board* i bezwen *fulfil*.

Si nou get en pti pe dan listwar sa *Act* li menm, i ti ganny son nesans an 1988 e pandan sa letan i ti annan li en *National Standards Council* ki ti enkli, e ki Minis ki ti apwente dan sa letan.

I ti enkli en dimoun ki reprezant *manufacturers, wholesalers, retailers of commodities.*

En dimoun ki ti reprezant *the opinion of consumers*, en dimoun ki ti osi annan en lopinyon lo servis piblik. E *CEO* ti or *Director* dan sa letan, ti en *ex officio and to the Council.*

So depi komansman, depi son konsepsyon, ti bezwen annan en *Board* or en a en *Council* dan sa letan ki pou kapab aprouv bann standar.

E Mr Speaker sa i enportan, akoz ler ou pe get manda ki sa *Board* i annan or sa *Council* dan sa lepok ti annan. O sant sa, se pou (*improvement*), *sorry important*

functions se pou *approve standards and authorize the use of the standards*, ki nou pou ki form parti devlopman bann standar nasyonal ki ganny fer.

Osi i annan *as* ki *Bureau of Standards* in devlope, in annan bann Konvansyon bann lobligasyon enternasyonal ki nou bezwen osi *domesticate* zot bann demann.

Alor ki i fer ki en *Board* i enportan. Me ki nou ti vwar arive en pe letan pli tar an 2014. Premye lamannman ti ganny anmennen dan Lasanble.

E sa lamannman anba Seksyon 3(5)(1)2014 ti fer rekomandasyon pou annan en *proper Board, rather than en Council*.

E ladan ti pou annan en reprezantan kot Lendistri, en reprezantan Finans, en reprezantan Lanvironnman, en reprezantan *Health*, en reprezantan *Physical Planning* en reprezantan *Customs*. Trwa Manm *Academia* ki sorti dan lemonn lasyans ek teknolozi.

An tou i fer ki sa *Board* ti, annan li 11 Manm plis son *CEO* koman *ex officio*.

Alor sa *Board* li menm si ou gete i *very cumbersome* parey nou dir. I tro lour. A mon avi, parey mon'n eksplik zistifikasyon lo komansman se

ki Minis i kapab swazir en group dimoun ki pou fer sa louvraz, me pa bezwen sa *Board* ganny preskrir.

Alor par rapor avek lanons Prezidan le 01 Fevriye. E par rapor avek son bann diskisyon e mon sipliye ankor se bann konsiltasyon avek son bann, son *Cabinet* e son bann lezot teknisyen ki'n *advise* li, ki sa *Board* i kapab ganny degrosi pou tir lakantite dimoun lo la, e pou fer li pli efektiv. E la se sa, sa lamannman ki'n vin ozordi kot nou.

Mr Speaker, mwan mon pou siport sa *Bill* 100poursan. Akoz mon krwar i pe al dan bon direksyon e mon krwar poudir ler in ganny degrosi, keksoz pou mars bokou pli vit, pli efektiv.

E an menm tan avan mon terminen Mr Speaker, an vi ki nou annan en, en Manm Onorab ki en osi en *expert* en konneser, dan standar lasos tomat,

(laughter)

HON JOHN HOAREAU

Mon ti a kontan petet ki i ganny konsidere osi, koman enn, enn bann dimoun ki kapab form *the advisory team*. Mersi.

(laughter)

MR SPEAKER

Mersi. Onorab, mon krwar ou ti'n devret evite, sa dernyen komanter lo kalite ...

(laughter)

HON JOHN HOAREAU

Ok. Mon a retir sa dernyen pti bout Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi wi. Annou pa al dan sa direksyon. Silvouple pou ozordi. Annou reste lo konteni, sa *Bill* ki devan nou. Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon'n toultan anba lenpresyon ki en *pantomath* swa en pantomas sete en *fictitious character* ki pa egziste e ki pa kapab egziste dan liniver normal.

Be mon kontan ki nou lot *pantomath through* lot kote latab laba in pronons Minis dan en *pantomath* ki en dimoun ki konn tou keksoz.

So mon kontan konnen ki Minis i *google* e i konn tou keksoz sa *according to* Onorab ...

MR SPEAKER

I ti koriz son lekor lo la Onorab Loze. Mersi.

HON JOHAN LOZE

... *pantomath* lo lot kote latab. Mr Speaker mon ti zis anvi tous lo en pti pwen lo kestyon standar. Sesel i paret i annan en problemm avek nou apikilter.

E zot in pran kontak avek mon, swivan sa boufonnri ki *LDS* ti sey fer ek zot lekor, lo sa ki mon ti prononse lo lasos tomat dan Lasanble. I paret ki nou bann apikilter zot annan *the exact same problem*. Lo *shelf* dan laboutik ozordi.

MR SPEAKER

Onorab.

HON JOHAN LOZE

Nou annan ...

MR SPEAKER

Onorab, *Bill*.

HON JOHAN LOZE

Non pa mon ki'n entrodwir sa size Mr Speaker.

MR SPEAKER

Bill pa lo lasos tomat.

HON JOHAN LOZE

Pa mwan ki'n entrodwir sa size. Onorab lasos tomat laba lot kote.

(laughter)

HON JOHAN LOZE

Size i lo latab. Size i lo latab dan Lasanble Nasyonal, e pa mon ki'n entrodwir *LDS*.

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Wi Mon'n fer li retire silvouple. Alor *move-on*.

HON JOHAN LOZE

Yes moving on. Nou bann apikilter i annan en problem ki dimyel ki lo *shelf* Sesel ozordi, personn pa konnen ki i annan ladan, si i annan dimyel si i annan disik si i annan *corn syrup*.

Letan en apikilter Seselwa i sey vann en sopin dimyel a R150 avek en Seselwa, sa Seselwa i dir li non mon pa oule akoz mon kapab aste dimyel lo *shelf STC* pou R35 en poban.

E nou pa konnen si dimyel sa nou, menm zafer avek lasos tomat. *Now* zot kapab maltret mon, zot kapab fer *video* ankor, fer en *video* dimyel aprezan.

Me selman nou bann apikilter Seselwa pe soufer, e linyorans bann Manm *LDS* pa ede ki letan zot pa konpran en size, zot boufonn zot lekor atraver lafason ki zot reprezante. Mersi Mr Speaker.

Mr Speaker *Bill* ki devan nou, mwan personnelman mon

napa gran *issues* avek. *One way or the other* i en *either nor either or neither nor* sa enn.

Nou konpran nou lo sa kote ki rezon ki sa *Board* pa pe ganny eliminen parey lezot, set akoz i annan bann egzistans enternasyonal, ki ganny enpoze lo *SBS*, ki fer ki *Board* bezwen ganny garde par lapartenans ki li i annan avek bann *regional e international bodies*. Sa nou konpran tre byen.

Detay ki nou pa'n ganny *provided* avek *however* se, ki sa bann legzizans ki sa bann norm enternasyonal ki zot bezwen swiv, e kwa ki ganny demande ladan? Si nou ti gannyen, nou ti konnen nou ti konpran, nou ti a konnen apeare ki bann *requirements* pou *Board Members* ki annan?

E posibleman la nou ti ava'n *avoid* sa problem *pantomath* ki nou *pantomath* lot kote latab in vin avek, ki Minis li i pou bezwen konn tou e apwent nenport ki, ki li dan son konesans enorm i krwar i *fit*.

Nou ti ava'n kapab *stream it down to* ki bann bezwen e legzizans ki ganny enpoze lo sa lorganizasyon. Li la, i en lorganizasyon ki annan pou fer en travay syantifik. I pa fer nenport kwa nenport koman. I annan en louvraz syantifik ki

fer, ki swiv bann nonm ek legzizans syantifik.

So mwan mon ti ava'n prefere ganny tou konesans nesaser, lo kwa ki ganny bezwen ki ganny rekomande *for a Board member. What are these international requirements* ki annan lo zot?

So si sa ti kapab ganny *provided* avek Lasanble nou ti ava byen, byen apresye. Apre mon'n *notice* ki bann Manm i paret zot *very proud* ki *Board* pe ganny degrosi parey mo ki'n ganny servi.

Be zis sa enn *Board* ki kapab ganny degrosi konmsi? Bann ki zot in dir ti annan 14 Manm *Board* 14 *staff* dan lorganizasyon, pa ti kapab degrosi sa bann *Board*? Pa ti kapab tir 10 kit 4 ouswa fer li vin 3 oubyen fer li vin 7?

Dan plas pran en lagonm efas *Board* konpletman. Mon krwar ti'n kapab degrosi tou *Board*. Zot ti ava'n fer manm desann 3 fer manm desann 4, apre zot ti ava'n dir avek sa bann manm *look for the next 2 years* nou travay *pro bono*. Nou travay pou nou pei.

So nou ti pou'n elimin problemm groser *Board*, nou ti pou'n elimin problemm konbyen *Board* i koute *in one fell swoop*, e nou ti pou'n mentenir governans. Ki sa ki nou pe

demande senpleman se en striktir governans, se tou.

We could have done something reasonable parey pe ganny sey fer la ozordi, *we could have had a reasonable approach*, ki ti pou'n benefisyé nou pep an antye, be nou'n swazir pou nou pa fer li.

Me selman pou sa enn la mwan fransman mon *neutre about it*. I zis ki mon pa'n ganny ase lenformasyon. E mon fransman dir zot mon pa konnen ki direksyon zot pe pran. E mon pa konnen ki lentansyon zot annan.

E ziska prezan, ziska prezan zot pa'n fer laprev bon lentansyon. E mon pa'n vwar zot pe al dan okenn bon direksyon mwan, depi zot in ganny elekte an Oktob.

So mwan mon pou rezerv mon lopinyon mon ava ekout deba, mon ava ekout Minis ki li i annan pou dir. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon pou bref. Akoz mon de koleg ki dan *Bills Committee* in koz lo bann *issues* ki pertinan. E i enn bann demann ki nou ti'n fer avek *SBS* letan zot ti zwenn

nou dan Komite pou zot *enlighten* nou, kekwfa Minis i ava kapab fer sa lo bann sa bann Konvansyon enternasyonal parey Onorab Loze in koz lo la.

Pou nou kapab vwar bann rezondet lamannman dan *Bill*, ki nou krwar i nesese e i pe redwir Manm *Board*. E i pe donn sa loportinite Lotorite Gouvernman pou zot apwent bann dimoun ki zot santi nesese ki annan konpetans.

Parske parler pa nesese si nou'n defini en sekter dan Lalwa se sa ki bezwen ganny met lo la. Mwan mon ti ava demande ki par lefe ki Sesel i en pei kot nou enport preski tou keksoz, sirtou bann keksoz *electrical*, pou servi par plonber ensidswit, konstriksyon.

Ki sa bann standar i ganny byen gete, e i annan en standar pou *Bureau of Standards* osi *peg* sa standar avek. Akoz se sa ki dimoun i le, lefikasite.

Nou pa oule vwar en gro *Board*, nou pa oule en pti *Board*, nou pa oule vwar nanryen ditou, oubyen ki egziste, me selman ki nou le vwar ki sa louvraz i zot ganny demande, menm si sa fonksyon i ganny pase avek Minis i nepli avek e *Board*. Me i annan sa

lefikasite pou delivre e ki bann konsonmater i ganny *the best of the best*.

Avek sa mon osi kontan pou vwar ki nou'n *grasp* en pti git sa ki nou'n diskrit dan *Committee meetings*, kot nou'n vwar sa melanz ki annan oubyen sa sinerzi ki kapab annan *management* avek *administer*.

So ki louvraz ki en *Board* vremen i fer e i reflekte dan lamannman ki nou pou pase taler dan *Committee Stage*.

Avek sa de pti mo Mr Speaker mon ti kontan remerisi ou e donn garanti pep Seselwa e Lasanble an zeneral ki, mon pou donn mon sipor pou sa *Bill* ki devan Lasanble ozordi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis, PS, Mr Pool, Manm Lasanble tou dimoun ki pe ekout nou.

Mr Speaker 3 Manm ki'n koze avan mwan zot in plizoumwenn koz lo mazorite ki i annan pou koze lo sa *Bill*, e napa gran lamannman me parkont mon ti a kontan fer de pti pwen mwan osi.

SBS i en lorganizasyon ki vremen, vremen enportan sirtou pou devlopman sekter biznes lokal. Zot zwe en rol enportan. Minis in fer resorti taler dan domenn lapes. Me osi dan domenn konstriksiyon, dan domenn *set* bann standar pou bann pti biznes, bann biznes emerzan, bann biznes ki pe sey met zot lo en nivo pou zot kapab penetre marse lokal.

E menm penetre marse enternasyonal kot bann standar i egzize. E SBS li i annan bann diferan standar ki i *set* ouswa i swiv, bann *ISO Standards* e bann diferan lezot *standards* ankor, kot zot kapab ed nou bann sekter komersyal, sekter endistriyel Sesel pou bouz pli devan

E an dizan sa Mr Speaker, Onorab Loze in fer en pwen enportan taler, SBS i en lorganizasyon son natir i afilye avek lezot *Bureau of Standards* or i annan serten afilyasyon avek lezot *Bureau of Standards* aletranze, afilyasyon avek bann *labs*.

E serten sa bann lorganizasyon, sa bann antite zot kontan vwar en lorganizasyon ki zot *deal* avek ki annan en bon striktir gouvrenans.

So mon kontan pou vwar ki poudir ladan dan sa lenstans

konpare avek sa de yer, ki striktir gouvrenans, malgre in ganny redwir ki mon napa problemm avek sa, striktir gouvrenans pou en lorganizasyon sitan enportan parey SBS i *maintain*.

E sa mon krwar i ava donn konfidans osi bann lezot lorganizasyon ki *deal* avek SBS ki poudir, napa zis en dimoun *at the top* ki ler li i deside fer en desizyon, i fer en desizyon, me i annan en tout en *governance structure* ki *lead* sa lorganizasyon.

Dezyenm pwen Mr Chair ki mon ti a kontan fer, i an relasyon avek nou konnen napa bokou sanzman dan sa Lalwa, me an relasyon avek sa diskresyon ki Lalwa i donn Minis pou li swazir bann manm *Board*.

A mon avi dan menm petet ti annan en pti pe tro, a mon avi dan Lalwa oparavan *at least* ti definir bann landrwa e ou ti konnen poudir ou pou ganny en dimoun avek leksperyans sorti dan tel landrwa, tel landrwa pou gid lorganizasyon.

Me ozordi Lalwa i pe zis dir “*recommendation of the Minister from the person of integrity processing qualification*” and *experience* eksetera, eksetera.

Ozordi petet nou annan en Minis avek en bon lentansyon.

E Minis i nouvo, i pran gidans e i met *the right Board*, me Minis parey in ganny dir yer i posib ki ou pa pou la, ou pa pou dan menm portfolyo *forever*. So i kapab annan en nouvo en lot dimoun ki vini e mon krwar zot konpran kote mon pe ale avek sa.

E parey lezot Manm in dir, mon krwar ti ava enportan si ti annan serten definisyon, *or* serten kalifikasyon ki montre konmsi ki mon pa le dir *bind* Minis, me selman *at least* ki fer ki nou pa ganny nenport ki *on the Board*. E ki demen apre i vin *to the detriment of* sa lorganizasyon li menm.

So Mr Chair mwan se sa mon sel konsern lo la. Mon parey mon'n dir mon *happy* mon vwar i annan serten striktir gouvènanans ki reste, malgre i redwir pou mwan redwir pa fer gran diferans. Si lefikasite i reste *then* pou mwan mon vreman *happy* avek.

E avek sa detrwa pti mo mon ava aret la Mr Chair e mon a donn lezot laparol pou koze. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Labonte.

HON ANDY LABONTE

Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis *panel*. Bon annefe premyerman Mr Speaker mwan mon ti a kontan dir, se ki mon pou siport sa lamannman ki pe ganny anmennen, sa *Bill* plizoumwen.

Akoz i montre ou poudir Gouvèrnman i vreman konnen ki zot pe fer. Akoz konpare avek yer kot nou ti tande poudir Gouvèrnman pe zis kennsel tou bann *Board*.

E la i montre ou direkteman poudir Gouvèrnman pa vreman pe kennsel *Board*. I plizoumwen pe revize e vi ki i en nouvo Gouvèrnman i anvi *run* sa pei dan en fason kot i vreman efektiv.

Alor nou vwar poudir i nesese ki sa enn *Board* ki la i reste me i annan en revizyon.

Me petet mon konsern lo sa *Board*, ler mon pe gete son konteni i ti annan 7 Minister partikilye, ki ti annan dimoun sorti ladan ki pou vin lo sa *Board*.

E la vi ki nou'n konpran poudir pe sorti 10 pou li vin 7, petet lekel bann Minister ki pou kontinyen form parti sa *Board*, *or* petet zot pe mazin - konmsi ki kontenir vreman zot pe mazin pou form sa *Board*?

Akoz i enportan akoz i en *Board* ki vremen enportan dan lesans ki Biro Standar li menm li bon mon pa pou al dan bann komanter bomaten lasos tomat *and so on*, akoz mwan sa i pa mon bi. Mon bi i plizoumwen gete vremen standar dan pei.

So ler nou pe koz lo standar i vedir se ki sa bann dimoun ki pe vin lo *Board*, si Minis dan son repons i kapab petet donn nou en pe leksplikasyon vremen lekel bann dimoun ki pou vin lo sa *Board*?

Akoz mon krwar i pou enpotan pou sa Lasanble, e dimoun deor konpran byen, akoz ki nou pe fer sa bann restriksyon. I vremen poudir pei sityasyon pei ki mannyer i ete, me solman i ava konpran akoz ki nou pe fer sa restriksyon.

E nou pe fer sir poudir sa *Board* ler i pe ganny apwente, i bann dimoun ki vremen efektiv, bann dimoun ki pe vin desarz zot responsabilite dan en fason kot i annan latransparans e i benefis pei an zeneral.

Alor avek sa de mo, se pou se la rezon ki mon poudir mon pou siport sa *Bill* ki pe vin devan nou. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon napa lot entervenans. Mon a pas Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Mr Speaker i annan zis de laliny dan sa lamannman ki devan nou. E nou pe mon pou al direk son merit lo son prensip e mon pou demande Mr Speaker ki lefe ki si sityasyon kot nou, ou dir en keksoz Lasanble e tou Manm i respekte, nou pa pou reponn.

Me si en dimoun pa respekte sa ki ou'n dir i vin dir en keksoz nou pou *obviously* reponn. E sa ki mon le fer kler se ki ler nou, nou pe reponn ou pa kapab anpes nou reponn.

So in the first place sa bann dimoun ki decide vin fer sa bann komanter, zot bezwen konpran poudir ler en modernite travay in ganny etabli swa nou swiv swa nou pa swiv. Me si zot pa swiv personn pa pou anpes nou koze. Mon fer kler la. Personn pa pou anpes nou koze!

Mr Speaker kekyon ki bezwen vin souleve ek Minis se, eski Minis si ou ti'n ganny loportinite ou ti ava'n prefere ki sa *Clause* i ganny *worded* dan en lot fason?

E mon krwar ki wi. Akoz ler ou'n koze pou mwan i kler, e

mon pa kapab demann ou pou donn en lopinyon, akoz sa pou mal. I pa an akor avek lafason ki Lasanble i sipoze fonksyonnen.

I kler ki ou Minister pa'n ganny sans donn lezot rekomandasyon ki devret vin ek sa Lalwa. Mon dir sa Mr Speaker, akoz ler nou regard merit sa Lalwa, i pou annan en serten merit, si ou vin ek en largiman ki ou pe koup lo lakantite depans ki ou pou fer, ki ou dir 3 ou pe tir 3 Manm Board.

Me sa ki enteresan se ki ler ou'n fer sa ou'n *repeal* antye sa *Clause coincidentally 5 (1)* ki ti donn bann lezot eleman lo sa apwentman sa Board.

E en standar ki nou'n etabli atraver lamazorite Lezislasyon ki nou annan dan sa pei e sa i partou, set en standar kot nou preskrir, oubyen nou met dan Lalwa, ki bann kalifikasyon oubyen atou ki en dimoun i vin anmennen ler nou le apwent li dan en fonksyon gouvènmantal.

A leksepsyon bann apwentman politik, ki zot Konstitisyon i prevwar pou zot rol apwentman, e ki mannyer i ganny fer. A leksepsyon bann MNA ki en dimoun i annan drwa partisip dan aktivite politik son pei, e i debout dan eleksyon.

A leksepsyon en Manm Lasanble ki son parti i decide anmennen li dan Lasanble, pou fer reprezantasyon lo son *behalf*, lamazorite Lalwa i prevwar serten kalifikasyon.

Sa i en pwen kardinal ki'n ganny etabli atraver *successive Assemblies* depi katriyenm Lasanble, menm avan e in kontinyen ziska sizyenm Lasanble.

Annefe Minis sizyenm Lasanble, si mon pou al lo merit e prensip ou Lalwa, sizyenm Lasanble in al an detay dan apwentman serten endividi, an relasyon avek serten fonksyon *to the extend* ki nou'n menm preskrir zot kalifikasyon iniversiter, oubyen zot abilite e leksperyans travay.

Sa i detay spesifik ki nou'n anmennen, akoz lespri e lentansyon ki mon krwar ki Lasanble pe *convey*, i se ki en dimoun pou li form parti sa lorganizasyon, i bezwen annan serten kalifikasyon ki'n ganny ekir, ki prezan tou dimoun i kapab vwar poudir be "A i annan sa Board eski mwan mon en dimoun ki kapab form par sa Board alors mon annan sa bann kalifikasyon."

Sa i en keksoz ki enportan. Me ki nou vwar ek sa lamannman? Ek sa lamannman nou vwar poudir se

Prezidan ki pou apwent sa *Board*. Sa i normal, aköz Prezidan i sipoze *head* Legzekitiv. Me lo rekomandasyon Minis me selman apre nou pa ganny dir nanryen.

Nou pa ganny dir ki bann dimoun ki bann konpetans ki bann dimoun pou bezwen annan, ler zot vin lo sa *Board*. Ler nou regard prensip Lalwa ki pe ganny amande, son prensip sete ki bann antite gouvènmantal ki annan en lyezou pou fer avek zot Minister an relasyon ek en aktivite par egzantp.

Minis ki responsab pou *Trade* - Minister ki responsab pou *Trade* sa reprezantan pou konn bann eleman an relasyon, i sipoze anmenn sa bann lenformasyon an relasyon ek *WTO*, bann Lagreman ki Sesel pe sinyen.

So i annan sa *interface* ki bezwen ganny fer. La pou lemoman nou pa konnen si pou retourn en reprezantan dan sa konteks.

Nou pe al lo Minis ki pou apwent sa bann dimoun. Ozordi i pou Minis Vidot ki pou apwent sa bann dimoun, demen i kapab en lot Minis ki pou apwent sa bann dimoun, e apredmen en lot Minis.

E sete sa rezon enn bann largiman kardinal Prezidan aktyel ler i ti debat lo bann Lalwa e siporte par Minis Dezinyen aktyel ki enportan annan en kalifikasyon dan bann Lalwa.

E nou, nou santi poudir menm lapros ki'n pran avek *SBS* si in kapab ganny pran ek bann Lalwa ki nou'n pran yer, me nou'n fini debat lo sa bann Lalwa ki'n ganny pran yer.

So pou mwan i kler poudir i annan en mankman dan sa lamannman ki'n ganny propoze devan nou, e ki lo mon premye pwen ki Minis probableman ou ti ava'n prefere annan serten kalifikasyon lo ki mannyer, oubyen lo lekel ki ou bezwen konpoz sa *Board*?

Par egzantp ler nou dir nou pe redwir li 7 la, otomatikman en keksoz ki pou arive se ki sa *Board* pou bezwen *reconfiguré* an relasyon ek son *Chairman*.

Me i annan en keksoz ki nou'n fer dan bann Lalwa Sesel nou, se ki i pa sitan fasil pou tir en *Chairman Board*, *once* ou'n apwent li. En *Chairman Board* i ganny tire si i ganny deklare *insolvent*, savedir i annan problemm finansyel, i ganny *convicted of an offence*, *involve in moral turpitude* savedir in komet en lofans ki al kont moralite.

I pa kapab kontiny son lofis *by of mind and body*; in ganny *found guilty of misconduct* e komet en lofans.

Napa bokou fason pou tir en *Chairperson* dan nou bann Lalwa. Sel fason se fason Kontra son peryod apwentman i fini, ouswa nou varye apwentman atraver Lezisasyon e la kot Minis ek Gouvernman i annan pouvwar, pou zot fer Lezisasyon parey zot pe fer.

Mon pa ti a swete ki bann sanzman ki nou pe fer ek bann *Boards* i *attempt* pou tir bann dimoun ki lo bann *Board* ozordi. Mon pa ti a swete sa i leka.

Me mon ti a osi demande ki nou klarifye lo prezan lo lekel ki pou vin lo sa bann *Board*. So en dernyen pwen Mr Chairman mon pa'n koz lo la yer. Me a de repriz yer kote Gouvernman pe fer lamannman avek provizyon tranzisyonel dan Lalwa.

Premye fwa ler nou ti vot lo Lalwa, nou pa'n menm vot lo lamannman ki pe ganny pran e ki pe sanze.

Lamannman pou tir sa de *Clause* i pa en senp lamannman tipografi. I en lamannman konsiderab akoz sa de *clause* ti pe fer referans ase ki sa bann Manm *Board* pa pou kapab *claim* konpansasyon *for premature termination*.

Savedir si nou pe fer sa bann lamannman, nou pe dir ki sa bann manm *Board* i kapab *claim* konpansasyon *for premature termination*.

Sa ki mon pa konpran se akoz sa pa pe vin dan en fason en lamannman formel, ki dir *in Section 3, repeal Section 3 transition provision bla, bla, bla, bla...* pa dir sa. Nou pe ganny dir sa in ganny diskite avek Biro *Attorney Zeneral*.

E nou tou nou konnen, mwan mon'n deza lo *Bills Committee* lafason ki nou toultan fer li se ki sa lamannman i ganny ekrir. E i ganny rikorde.

So mon ti a kontan ki *going forward* nou swiv sa prosedir, e si zot pou vote zot vot lo en Lalwa *as amended*.

Akoz mon krwar *at the end of the day* nou annan en prosedir ki nou'n etabli e nou bezwen swiv li.

So parey Onorab Loze ti konmanse Mr Speaker. Pou nou sa lamannman i a fasil pou ou konpran li *from* perspektiv ou pe *reduce* lakantite Manm *Board*.

But then ler ou get sa bann lezot keksoz i *raise* serten kestyon i *raise* serten konsern. So ti ava preferab si Minis i kapab adres sa bann konsern.

E i pou en desizyon Gouvernman ki mannyer zot *go about* striktir zot bann *Board from now on*. Mon ti a swete personnelman ki pa en lapros ki Gouvernman pe pran, ler i pe amann bann Lalwa an se ki konsern bann *Board* gouvènanans, pou les apwentman totalman dan lanmen Minis oubyen Prezidan, san ki annan en pwen kalifikasyon pou lekel sa bann dimoun ki pou ranpli sa bann fonksyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Pillay. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon kontan lafason sa deba pe ale bomaten. I annan en nouvo lapros tou dimoun i kalm e nou pe koz prensipalman lo *Bill*.

Sepandan nou'n vwar e mwan mon pa pou al antre dan okenn *polemic* bomaten. Mon pa pou donn ou okenn lesan Mr Speaker i pa mon rol ou ki'n ganny elekte pou Speaker Lasanble.

Mon pa pou donn okenn remontrans okenn bann Manm Lasanble Nasyonal, aköz mwan mon pa en *Headteacher*. E mon pa pou koz pou Minis aköz Minis i kapab koz tre byen pou

son prop lekor in montre ki i pe fer sa tre byen depi yer.

Me mon kontan lafason ki sa deba pe ale aköz nou pe koz lo bann prensip. E mon toutafe konpran kote zot pe vini lo zot kote latab. *Of course* tou bann pwen ki zot pe fer se bann pwen valab.

E zot pe demande ki mannyer bann prensip ki ti'n ganny etabli par plizyer Lasanble siksesiv lo ki mannyer *Board* pou ganny apwente prezan pe sanze.

E i en refleksyon ki aproprye e i antre tre byen dan konteks sa lamannman ki pe ganny fer ozordi. Me fodre osi nou konpran ki sityasyon pei in sanze. Sa *mindset* Gouvernman *SPPF*, Parti Lepep ek *US* ki ti pe fer keksoz dan en serten fason pa pe ganny swiv konpletman par sa enn Gouvernman.

Sistenm gouvènanans e mon retourn lo sa mo, aköz set en mo ki Minis Hassan in servi bokou dan sa Lasanble in fer nou konpran ki se li ki li. pardon ki li gouvènanans i enportan i sorti dan en *background* gouvènanans.

E mon a fer zot rapel ki se pa Wavel Ramkalawan ki ti deside en zour ki *Board* pou ganny aboli, e apre *Cabinet*

Minis ek pei ek Lasanble Nasyonal i bezwen swiv.

Mon a fer zot rapel ki dan sanmenm sa Lasanble. se Minis Finans ki ti dir ki *Cabinet* an antye ti pran tou letan ki zot ti bezwen. pou zot revwar striktir Gouvernman e revwar striktir gouvernans dan bann *Board*.

E se a lafen sa refleksyon ki zot ti'n fer konman en *Cabinet* an antye ki zot in deside restriktir bann *Board* dan lafason ki pe ganny restriktire, e an verti Lartik 85 ki *Leader* Lopozisyon in fer nou rapel yer, nou konman Lezislater nou pe enplimant sa Polisi ki Gouvernman in deside pran. E fer li vin Lalwa.

I pa ni plas la pou mon bomaten eksplik defayans ladministrasyon presedan. Me mon krwar i enportan pou nou dir ki, se presizeman akoz bann de rapaz ki ti arive kot manm ti ganny apwente lo *Board* - pa akoz zot konpetan, oubyen pa akoz zot annan en serten konpetans dan en serten direksyon. Me zot ti ganny apwente akoz ti bezwen kree en landrwa pou bann zanmi, e ti annan bokou sa.

E se pou sa rezon ki Lalwa in bezwen sanze pou met kriter pou anpes sa labi arive. E mon pa pe koz sa detrwa dernyen

lannen mon, mon pe koz bann lannen oparavan.

E se pou sa ki nou'n bezwen al dan en direksyon *prescribe* egzakteman kisisa ki en *Board Member* i bezwen ete pou li kapab ganny apwente, sansan nou pa ti pou bezwen.

E mon pa pe mon bezwen aksepte, parey mon pou aksepte en pt moman en keksoz ki en Onorab in ki pa kontan in dir, nou bezwen aksepte ki dan bokou ka bann *Boards* ti mars tre byen e bann manm lo sa bann *Boards* ti donn tou zot konpetans.

Me nou pa kapab dir ki akoz *Board* ti mars tre byen dan serten ka e pa ti mars tre byen dan serten lezot ka ki nou pa kapab annan en nouvo sistenm gouvernans dan nou pei.

E se sa ki mon ti a kontan ki zot konpran, ki sistenm in sanze, Gouvernman in sanze e gouvernans pei pe sanze.

E se dan sa loptik ki zot bezwen vwar sa bann lamannman. E se dan sa loptik tousel ki zot bezwen vwar sa bann kalite lamannman. E si zot vwar li koumsa, mon ava demann zot kritike *by all means*.

Parey zot in fer bomaten, se kritik ki neser se kritik ki byen e se keksoz ki zot, zot bezwen fer konman en

Lopozisyon dan sa pei. Me konpran, konpran ki sistenm in sanze, e donk sistenm gouvènanans pou bezwen sanz avek.

Mr Speaker, mon'n dir taler mon ti pou retourn lo en size, avek ou permisyon les mon dir ki kantmenm Onorab Loze in swazir dan sa Lasanble pou li tanzantan atak mwan, akiz mwan voler, demande ki mon ti devret prizon. Sa i *ok* sa mon napa okenn problemm avek sa.

Mon napa sa mon en vye kong mon Mr Speaker, mon'n dan sa Lasanble pandan 20an. Mon'n mir dan sa bann zafer. E mon pa repros en dimoun ler i akiz ou. Akoz ler ou akiz personnelman savedir ou napa en bon largiman. Alor mon konpran sa.

Me mon anvi aksepté ozordi en keksoz ki Onorab Loze in dir e sipòrt li. Onorab Loze mon toutafe dakor avek ou lo sa zafer dimyel. Akoz mwan mon annan sa ki *Anglais* i apel en *sweet tooth*, Mr Speaker e mon kontan mon dimyel e mon kontan mon dile kondanse.

E dan tou le de ka, mon vwar ou pa'n mansyonn dile kondanse. I annan en kantite dile kondanse osi lo marse konmela ki napa en gout dile ladan. I zis bann tousord kalite

palm oil tousord kalite keksoz ki'n ganny mete ladan.

E mon profite Minis akoz se ou ki Minis Lendistri, pou dir ou ki lo sa pwèn mon zwenn Onorab Loze, pou demann ou atraver ou striktir dan ou Minister e atraver *SBS*, pou met en kontrol lo sa bann prodwir ki non selman pa *improve* lasante me ki i annan lefe nefas lo nou lasante.

Avek sa detrwa mo Mr Speaker, mon ava aret la e mon ava dir avek Minis ki son *Bill* pou pase. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou a donn ou larepons silvouple.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mersi Manm tou bann Manm Onorab ki'n partisipe bomaten. Sa ki nou'n anmenn devan zot, byensir se en lamannman dan sa Lalwa, ki tous spesifikman ver *Board* i pou adres de keksoz spesifikman.

Premyèman sa i redwir lakantite manm ki lo *Board*, e dezyenman ti enportan ki nou regard pozisyon sa *Board*, e en kantite zot bann deba in viz otour konpozisyon bann manm lo sa *Board*.

Annefe *SBS* parey zot in remarke i en *state* teknik. E i

annan afilyasyon avek en kantite lorganizasyon enternasyonal. Me sa ki bon pou fer resorti se sa bann akreditasyon, se bann *staff CEO SBS* ki travay dir pou fer sir ki zot mentenir sa akreditasyon.

E *Board* i la zisteman pou siperviz sa, me selman lamazorite travay i ganny fer entern par *management* li menm par *staff*.

Parey zot konnen osi *SBS* i anmas larzan i en *revenue generating* lorganizasyon, e alor i son fonksyon i en pti pe pli en pti pe diferan avek bann antite ki nou pe vwar, ki nou pe *repeal* sa *Board* an antye.

So e lentansyon pou gard sa *Board* la osi, se akoz nou anvizaze bouz *SBS* dan en lot letap osi pou fer li deservi plis servis, e ki ava tous bann konsern ki parey Onorab Loze in fer resorti.

E Onorab Georges, an se ki konsern siperviz bann standar bann prodwir ki pe antre dan pei.

E osi travay lo bann standar ki lemoman nou napa. e ki nou pe viz ver leksportasyon. So *SBS* i pou kle pou fer sir poudir nou kapab *achieve* sa.

An sa ki konsern sa konpozisyon, e en ta konsern i

ganny fer resorti parske napa spesifikasyon lo kalifikasyon ensidswit ki bann *Board* i annan.

Diferans ki pou annan e diferans ki sa Lalwa i anmenn devan nou, se ki oparavan tou sa bann *Board* zot ti ganny dikte ki kote zot sorti. I sipoze en reprezantan sorti tel Departman Lanvironnman ensidswit.

Me sa ki nou fel pou nou realize, se sa bann dimoun zot ti bann travayer Gouvernman zot ti dan sa *civil service*, e alor senpleman ler i ava annan konsiltasyon pou an se ki konsern sa bann antite Gouvernman, nou fer *sub Committee* nou zwenn pandan ler travay parey, i sipoze arive.

E non pa anba preteks *meeting* en *Board*, so sa i bann keksoz ki ti pe merit pe arive souvan e non pa 3 ou 4 fwa pandan lannen parey i aktyelman pe ganny fer.

E san ki konsern leksperyans o ki kalite Manm ki pou ganny apwente lo sa bann *Board*.

Bon anba sa Lalwa i annan bann fonksyon i annan fonksyon ki ganny preskri pou sa bann *Board*. E alor sa bann endividi ki pou ganny apwente i pou bann endividi ki zot pou merit pe kapab deservi sa bann

fonksyon. E alor sa bann fonksyon i vin sa gidans lo ki kalite ki *qualities* sa dimoun pou bezwen annan pou li ganny apwente lo *Board*.

E an plis ki sa, lafason ki nou ti anvi fer sa sanzman sa restriktirasyon se ki, nou ti anvi ki nou annan sa fleksibilite pou apwent bann dimoun ki annan bagaz teknik, ki pou anmenn nivo fason fer pou ki kapab *challenge* lafason ki *SBS* i fer keksoz propoz nouvo keksoz.

E an plis ki sa nou konnen poudir sa lanvironnman ki *SBS* i *operate* ladan i enn ki dinamik e i an menm tan nou ti anvi fer sir ki wi, an se moman nou pe viz an ver *the priority sectors*, so louvraz ki *SBS* i fer i linyen i *link* direk avek *priority sectors*, me parey nou konnen sa i dinamik osi.

So demen sa i kapab sanze apredmen i kapab sanze so nou osi nou bezwen fleksib an term lekel dimoun ki leksperyans nou pe met lo sa *Board* pou ki kapab fer bouze sa lorganizasyon dan sa fason. Avek sa mon ava terminen. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a prezan vot *general merit of the Bill*. Mon apel bann Manm pou vote, Manm ki an faver pou sa *Bill* lo *general merit*

lev lanmen silvouple? Byen okenn Manm ki vot kont? Vot lo *general merit of the Seychelles Bureau Standards (Amendment) Bill, 2021* in ganny 24 vot pour, 0 vot kont e 10 abstansyon.

Alor mon savedir sa *Bill* in pase lo *general merit*. Prezan mon ava envit Clerk pou fer *Formal Second Reading, please*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *A Bill for an Act to amend the Seychelles Bureau of Standards Act, 2014*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pas dan *Committee Stage*, pou okenn konsiderasyon amannman, silvouple *Sergeant*. Wi Onorab Andre i a *lead*.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair parey in ganny dir, bann lamannman dan sa *act* ki pe ki devan nou ki sa *Bill* ki devan nou, i pa bokou. Mon ti a kontan ki letan nou pe get *arrangement of section, transitional provision*, nou tir li dan Seksyon 3, aköz nou definitivman nou pe tir li so i ava aparet aköz dan sa kopi ki ek mon nou pa ti ankor. So nou *strike it off*.

Apré dan Seksyon 2 of the *Bill initially* ti annan “*the bureau shall be managed*”, sa ti en konteks ki nou ti debat lo la nou ti pa kapab annan de *managers CEO* avek *Board*. So in ganny mon vwar mo in ganny sanze pou li vin ‘*administered.*’

An referans avek Seksyon 5 ki sa enn la, Onorab Pillay in fer sorti en pwen ki mon krwar nou bezwen nou bezwen tous lo la, nou bezwen gete, akoz ki manner Seksyon i ganny amande i dir *Section 5 at the Seychelles Bureau of Standards Act 2014, is amended by repealing subsection 2* avek 3.

Li - *sorry 1* avek 2. Mon swiv en pti pe largiman, me nou bezwen gete ki manner nou fer avek lasistans *panel*, pou nou gete ki manner nou enkli sa, akoz si mon konpran byen Onorab Pillay, i pe dir ki letan en dimoun i ganny apwente, anba *subsection 9 of the main Act of Section 5 subsection 9 or Section 5*, i dir ou bann rezon ki ganny tire par Prezidan.

E napa enn ki tonm dan sa ki pe arive la. So mon konpran en pti pe son konsern. Mon pou sizere ki nou met, oubyen mon bezwen ganny gidans Mr Pool ki en *expert* dan *drafting*, menm si mon osi mon’n fer *drafting*, me selman mon pa’n pratik *drafting as*

such. Nou ava kapab rode ki manner nou enkli sa ladan pou nou kapab fer ki Prezidan letan i pe anvoy sa let, ki pe dir avek sa 3 Manm *Board* ki par lefe ki Lalwa in amande, alors ou *termination* pe ganny efektye.

Mon pa konnen depi kan zot ti ganny apwente, akoz i annan diferan lapwentman diferan lapwentman i fini diferan ler, diferan dat.

So si zot lapwentman i fini Prezidan, i annan drwa pa apwent zot. Me si zot lapwentman pa ankore fini e par lefe ki nou pe sanz Lalwa nou pa kapab kit 10 dimoun nou bezwen fer desann 7, so nou bezwen rode ki manner nou remedye sa sityasyon an referans avek sa 3 dimoun ki pou ganny demande pou zot sorti lo *Board*.

Mon ava kit sa la, me selman parey mon pe dir dan Komite tou le restan lamannman i an konformite avek Konstitisyon ki nou ti pe gete. Parey mon’n dir zis *transitional provision* ki pou ganny tire *related* ladan *completely*. Avek sa Mr Speaker mon ava pas ...

MR SPEAKER

Byen wi nou a swiv ou sizesyon e nou a pas lo *panel*. I annan

premye *panel* i a dir nou lo sa si *amendment* dan 2 (1) ‘*manage*’ ‘*administered*’ dan plas ‘*manage.*’ E apre zot ava adres sa ki ou’n dir lo *subsection 1 and 2*. Lekel ki pou pran sa Mr Pool? *Yes please.*

SENIOR DRAFTSPERSON   **LEGAL VICTOR POOL**

Mersi Mr Chairman, tou Manm Onorab ek tou dimoun a lekout. Mon si mon pe swiv largiman Onorab Andre, i a pe dir nou bezwen fer provizyon pou ki sa bann Manm ki pou ganny tire i kapab ganny tire anba la.

Me si nou get byen en pti koreksyon osi ou ti pe fer ek Seksyon *subsection 9* i anfe i *subsection 7* ki *provide for removal – (subsection 7 sorry)*

E si nou lir byen nou pou vwar i dir dan katriyenm laliny i dir “*or any other cause*” ok “*or any cause*” e prezan nou *rely* lo IGPA ki kouver tou sa bann lenstans osi. E IGPA osi i fer provizyon osi i dir ki “*he who appoints*” i definitivman annan *power* prezan pou li osi *revoke.*

So ler ou pran tou le de ansanm, mon pa vwar nesesite pou fer okenn ankore lamannman dan sa direksyon Lalwa i kler in dir “*any other cause*”, *any other cause under the sun. Ok?*

So e apre IGPA i kouver. Prezidan i annan pouvwar Legzekitiv Prezidan i kapab *revoke* ou *at son pleasure, ok?* La in dir “*any other cause.*” Lalwa ki kouver. Sa i mon *submission.* Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon yer mon’n reste trankil aköz lafason largiman ti pe ganny dir nou dan Lopozisyon nou napa nanryen pou kontribye dan zot Gouvernman.

Konman en Lezislater ou konnen konman en dimoun ki apresye mon louvraz konman en Manm Lasanble ozordi mon pa’n kapab reste trankil. Mon santi poudir i bezwen annan en klarite ki bezwen ganny etabli.

Wi Prezidan i annan pouvwar, me sa bann pouvwar i ganny anba Lartik 66 i dir ou an akor avek Lalwa ek Konstitisyon. *Now* Lalwa in preskrir ki sa ki ou pe fer ou pe fer tonbe sa *Board.*

So ozordi la *as we stand* la, nepli annan en *Board SBS* kot i annan reprezantan Minister Lendistri, kot i annan - in fini la! I pa egziste en *Board SBS* ki annan sa bann dimoun

la. Ou konpran mwan? Akoz ou'n fini tir sa bann reprezantan ki ti sipoze la. Ou'n fini tir zot, akoz ou'n dir poudir *Board SBS* i ava konpoze avek en dimoun sorti dan sak sa bann landrwa, *right?* So ou'n fini tir zot la.

So sa dimoun ki sipoze sorti dan sa landrwa i pa kapab lo *Board SBS*. Sa dimoun ki sorti *Department Planning* pa kapab lo *Board SBS*, *because you repeal* ou'n fini tir sa *cause for sa person to be on the Board* ou'n fini tire, sa lakoz i lo *Board*, *ok?*

Me prezan ki ou pe fer adisyonneman ou, ou pe dir avek sa dimoun poudir ou pe *repeal* sa zot le osi *repeal sa transitional provision*. Yer zot in *repeal 2*. Ozordi zot le ou bezwen *repeal* ankor enn akoz ou bezwen konsistans dan zot largiman.

Akoz zot pou kree en problem pou Lasanble, Lasanble pa kapab pe fer fason 2 Lalwa nou pe *repeal transitional provision*, en Lalwa nou pa pe *repeal* akoz pou sa de nou'n *repeal* e pou sa enn nou pa pe *repeal?*

Non mon pe fer largiman. So se sa rezon ki mon pe met sa devan. So mon largiman i se ki ou bezwen *ok* annan sa *repeal*. Me mon keston se *who is the*

Board of SBS currently prezan? *Who forms the Board of SBS?* *Would be a new Board appointed* konman ou fini sorti dan Lasanble la?

MR SPEAKER

Wi *ok*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ou konpran *this is the point* ki bezwen ganny klarifye.

MR SPEAKER

Eskiz mwan, si mon'n konpran byen, mon bezwen retourn kot Onorab Andre avan, lo sa pwen ki Mr Pool in fer premye e apre mon a demann Mr Pool pou adres pwen ki Onorab Pillay in leve. Onorab Andre ou aksepte sa zistifikasyon ki Mr Pool in mete lo lamannman *subsection 1 and 2?*

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair, mon pe gete ou pe koz zis pou klarifye avek Mr Pool nou pe koz *sorry subsection sorry Section 5, subsection (7)* ou'n dir? Ki *deal* avek sityasyon ki ou pou notifie nou. Korek sa?

MR SPEAKER

Korek Mr Pool?

HON CLIFFORD ANDRE

Ki *subsection* ou pe dir 7? Yes, yes 5 of 7. The main Act i dir unless mon pe get enn ki en pti pe diferan zis gid mwan, *subsection 7 of 5*?

Antretan letan Mr Pool pe rod sa Mr Speaker, mon kapab asiste an referans avek sa - apre eskiz mwan i annan ankor lamannman ki nou pou tous lo la selman nou a tous lo *subsection 2*, apre nou ava tous lo sa lezot lamannman ki annan.

MR SPEAKER

Byen.

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair mon krwar sa manner mwan mon get lenterpretasyon, mon'n tann dir ki en nouvo *Board* i kapab ganny apwente. Wi definitivman en nouvo *Board* i kapab ganny apwente.

Me selman napa naryen la ki anpes mon enterpretasyon i kapab diferan. Mon pa vwar naryen ki anpes Prezidan, definitivman anliny avek sa ki Mr Pool in dir nou ki a pe verifye, poudir ki 3 manm lo la i nepli form par sa *Board*.

Akoz si i pou kit en dimoun Finans sa i diskresyon Minis pou kit en dimoun Finans. Dan sa Lalwa pa mete si pou kit en dimoun ki sorti

dan mon pa konnen mwan lagronomi sa i son diskresyon.

So si letan zot pe gete ladan, me selman kekfwazot a fer re apwentman, akoz dele letan ki donnen pou ganny apwente se 3an *ok*, so i pou fer sa lo sa baz, me selman i kapab kit menm dimoun re apwent li.

So, sa ki mon letan mwan mon pe get sa sityasyon, mon vwar li koumsa. Letan Mr Pool ou'n pare Mr Pool.

MR SPEAKER

Wi.

SENIOR

DRAFTSPERSON

POOL

Thank you. Bon Mr Chairman sa *issue* ki devan nou la, *IGPA* i *provide for*. Akoz Seksyon 31 i dir ou koumsa, "*the repeal of an Act does not affect the previous operation of the Act or anything duly done or suffered under it, ok?*"

So until Prezidan i fer en nouvo lapwentman, *the current Board* i reste li. I pa en *issue*.

E ler Prezidan i decide pou li fer nouvo lapwentman, i *revoke* manm ki i anvi *revoke*, e bann ki anvi reste i kontinyen.

MR SPEAKER

Ok. Onorab Pillay?

SENIOR   **LEGAL**
DRAFTSPERSON   **VICTOR**
POOL

Thank you.

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair, mon pou *beg* pou *differ* avek Mr Pool la, akoz letan Lasanble i pas en Lalwa, *this law becomes law. IGPA Act with regards to repeal*, mon 100poursan dakor.

Me selman i pa pou kapab tenir en *Board of 10 person, 10 people* ozordi apre ki *assent* sa Lalwa. So i pou bezwen desito aplik sa nouvo Lalwa ki'n anmenn devan Lasanble. E sa mon konnen se lentansyon Prezidan pou li fer koumsa.

So i pa pou kapab tenir ziska *the end of their term*, pou li kapab dir la prezan mon apwent 7. Akoz Lalwa pou'n fer provizyon ki letan sa Lalwa i pase i annan 7. So i pou bezwen get sa provizyon pou sa 3 pou redwir sa 3 e *reappoint* sa 7.

So sa ki mwan mon ti anv
- *I beg to differ* avek sa lenterpretasyon ki Mr Pool in donnen, baze lo sa ki devan nou e lafason ki mwan mon vwar nou bezwen enterpret Lalwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mr Pool ou annan okenn keksoz pou azoute lo la?

SENIOR   **LEGAL**
DRAFTSPERSON   **VICTOR**
POOL

Mr Chairman mon mentenir mon pozisyon ki sa Lalwa li ler i pou ganny *assent it becomes law, but the Board subsist*, ziska ler Prezidan i pran aksyon anba nouvo Lalwa.

E sanmenm sa i annan *IGPA, i cover* pou tou sa bann *in between*. So mon vwar ri kouver anba *IGPA* e sa mon propozisyon. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi. Nou pou retourn lo pwen ki Onorab Pillay ti pe fer. Pou ki ou pe fer ou pe *restate* ou pwen la?

HON SEBASTIEN PILLAY

Non. Mersi Mr Chairman. Mr Chairman son pwen i kouver, mon ti konnen i pou vin lo largiman *IGPA*. Me si ou pe vin lo largiman *IGPA* ek mwan la, *why in the first instance then* ou ti'n met zot in met sa *transitional provisions* dan sa Lalwa? Zot pa ti ava mete.

Si zot ti konnen poudir pou *subsist, you should not have put it*. Ou konpran? Non la zot pe *delete*.

This is the point ki mon'n fer bomaten, se ki eski nou annan sa konsiltasyon e ki sa ... So sa i en keksoz ki zot bezwen konsidere. Selman le pwen se ki zot ti'n met *transitional provisions*, pou ki okenn *Board Member* oubyen dimoun ki pe ganny tire lo *Board* pa kapab vin zot Gouvernman pou *claim* konpansasyon, pou lefe ki nepli en Manm *Board*.

Si *IGPA* i prevwar pou ki sa Manm *Board* i kontinyen, akoz ki Gouvernman in vin met en *transitional provision* dan Lalwa ki pa ti neser *in the first place*?

MR SPEAKER

Nou a les Mr Pool adres sa.

<u>SENIOR</u>	<u>LEGAL</u>
<u>DRAFTSPERSON</u>	<u>VICTOR</u>
<u>POOL</u>	

Mr Chairman bon sa *transitional* li, in ganny mete an konsiderasyon *IGPA* li. Me *transitional* osi pe kouver lezot keksoz li. Ler ti ganny mete an sa letan, nou ti pe kouver *liability*. Nou ti pe egzamin bann *issue of* ki pou arive avek bann *current Board Members*, oubyen si nou pou bezwen pey zot oubyen non. Sa ti ganny mete.

Aprè nou'n konsilte, nou'n vwar ki i pa neser sa

transitional. E nou pe tire. So si nou pe tire ou keston i pa vini. Nou pe tire, *ok*?

MR SPEAKER

Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Bonzour tou dimoun. Mr Chair akoz pou koriz en *misunderstanding* ki pe arive la, ouswa ki mannyer zot kontan dir - *misapprehension*.

Dan *Bills Committee*, ti annan de dimoun la ki lo *panel* ki ti la, e zot ti dir nou poudir so *even* avan *the Bill* ti vin *on the floor* ti lentansyon retire.

So i pa ti pou annan sa bann malantandi e zefor pou sey anmenn en lentansyon ki pa ti zanmen en lentansyon *panel*, lentansyon sete pou tire menm avan ki ariv la, e zot ti'n dir nou sa depi dan *Bills Committee*. Mersi.

MR SPEAKER

Bon alor kot nou ete la. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair kot nou ete sete egzaktaman kot nou ti ete, avan ki sa largiman ki pa ti neser ditou in *arise*. Mon ava bezwen dir li koumsa.

Napa naryen ki'n ganny dir la dan sa dernyen 15 minit,

ki annan okenn merit okenn nesesite okenn rezondet. Nou'n koze pou lanvi koze. Eskiz mwan dir li koumsa.

Sa ki sa *Bill* pe fer i pe tir 5(1) ek 5(2) ki ti liste bann dimoun ki ti sipoze lo sa *Board*. E i pe ranplas li par en nouvo 5 (1) ek 5 (2) ki dir ki se Minis ki pou decide lekel ki pou ganny apwente.

Sel keksoz ki annan pou fer avek 5(7) se ki si Minis i apwent en dimoun ki en ki dan en Minister, 5 (7) i dir ki ler i kit sa Minister i ava sorti lo sa *Board*.

So napa okenn revelasyon, napa okenn naryen ki mal. I toutafe normal ki si ou'n ganny apwente, akoz ou travay pou en Minister, epi ou aret travay pou sa Minister *obviously so fact* ou bezwen sorti lo sa *Board*.

Alor napa okenn revelasyon ki sorti atraver sa bann lamannman. E mon krwar ki Mr Pool in fer son pwen eksektivman byen lo sa propozisyon. Mersi.

MR SPEAKER

Ok, nou a kontinyen Onorab Pillay ou ankor pe lo la.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Chairman mon pa pe argimant lo la. Nou ti pe diskite nou pe diskite en lamannman.

Mon pwen sete anmenn zot poudir ek mwan akoz sa lamannman ti'n ganny mete dan sa Lalwa, sa provizyon lamannman ti'n ganny mete, e apre zot pe tire.

E mon pwen ki mon ti pe fer sete, ki si nou ti konnen nou pa bezwen li pa ti ava met li *in the first place*. Me i paret ki nou pa'n *think* lo ki sa lamannman pou anmennen. *This is the point* ki mon ti pe fer.

Prezan napa rezon pou nou vin arogan e dir poudir nou pa ganny drwa koze.

MR SPEAKER

Ok byen, nou a kontinyen.

HON SEBASTIEN PILLAY

Be sa pa normal sa.

MR SPEAKER

Ok Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

So si ou annan en pwen ou fer ou pwen, me ou pa tret lezot dimoun zis ou ki konnen ki pou dir dan Lasanble! Fodre ou arete fer sa Onorab Georges.

MR SPEAKER

Onorab Andre, Onorab Andre eski ou pe kontinyen avek lezot lamannman la?

HON CLIFFORD ANDRE

Yes Mr Chair mon pe kontinyen avek lezot lamannman Seksyon 8 ki dan *main Act* i koz *function of the Board*, ladan dan *subsection 1 (a)* i annan en lamannman ki pe ganny fer.

E avan mon ava zis lir pou benefis bann Manm avan ki manner i ti ete i ti i dir, "*The function of the Board shall be to provide the strategic vision and plan of action of the Bureau.*"

La prezan i pe mete pe tir sa mo '*provide*' dan '*strategic vision*' e pe ranplas li by '*administer.*' E ansuit Mr Chair lot ki pe ganny amande se *1(d)* la ki manner i ete i dir, "*The function of the Board shall be to approved the annual draft budget, before it is submitted by the Ministry*" - sorry "*to the Ministry of Finance.*" '*Ministry of Finance*' pe ganny tire pou ganny ranplase par '*the Minister.*'

So i pa pe kategoriz Minister Finans, me i pe dir *the Minister*, akoz sa pe ganny anmennen anba *purview* Minis.

Se sa bann lamannman Mr Chair. Mon ava aret la. Mon a soumet sa avek Lasanble. Mersi.

MR SPEAKER

Ok e nou a ekout *legal counsel* li ki ou'n aksepte a bann ... ?

SENIOR DRAFTSPERSON POOL   **LEGAL VICTOR**

Yes Mr Chairman mon aksepte tou lamannman *as proposed.*

MR SPEAKER

Tre byen. Terminen Onorab Andre avek bann lamannman?

HON CLIFFORD ANDRE

Yes Mr Speaker.

MR SPEAKER

Ok good. Eski i annan okenn so napa okenn lamannman ki nou bezwen vot lo la, la? Nou kontinyen parey labitid? Byen.

HON BERNARD GEORGES

Efektivman Mr Chair napa lamannman akoz *panel* in aksepte tou bann lamannman.

MR SPEAKER

Yes.

HON BERNARD GEORGES

E mon zis mon zis *remind* ou ki ler nou vot lo *Bill* pa bliy sa de mo '*as amended.*' Akoz sansan ou pou ganny *remind* ki ou pa'n met sa de mo ladan. Mersi.

MR SPEAKER

Me ler ou fer ou Mosyon si ou pa bliye, mwan osi mon pa pou bliye. (*laughter*) Tre byen nou a repas dan Staz Lasanble pou

nou kontinyen avek *Third Reading*. Mersi. *Leader Biznes Gouvernman*, mon ava envit ou pou fer *Third Reading* lo sa *Bill* silvouple.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker anba *Order 76 (1)* mon *move* ki *Seychelles Bureau of Standards (Amendment) Bill, 2021 as amended* i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a ganny segonde. Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mosyon i ganny segonde.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pran vot lo sa *Bill* ki *Seychelles Bureau of Standards (Amendment) Bill, 2021 as amended*. Manm ki an faver lev lanmen silvouple, byen okenn Manm ki vot kont? Mersi. Vot lo *Second Reading* lo *Amendment to Seychelles Bureau of Standards (Amendment) Bill, 2021 as amended* in ganny 24 vot pour, 0 vot kont e 9 abstansyon. Alor *Bill* in aprouve lo *Third Reading*.

Mon ava envit Madanm Clerk pou fer *Third Reading* sa *Bill* silvouple.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *This Act may be cited as the Seychelles Bureau of Standards (Amendment) Act, 2021*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi la sa *Bill* in vin Lalwa, pase. Bon be nou a pran en poz, pou nou rebran lot *Bill* apre *break* e sa pou *Seychelles Investment (Amendment) Bill, 2021*, e nou pou reganny Minis, me avek en lot *panel*. Nou ava pran poz nou a rezwenn 11er. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Mon bezwen demann konprenezon bann Manm nou'n sanz lord en pti pe lo *Order Paper*, pou pran *National Institute of Science, Technology and Innovation (Repeal)* premye la, tou senpleman aköz *panel* i sa ki la, i a permet Minis anvoy son bann zofisye pou nou pran en lot *panel* pou larestan.

E an menm tan, sa enn la li osi in vin *extremely short notice*. Alor mon remersye bann Manm e sirtou Lopozisyon pou zot konprenezon pou nou kapab pran li deswit, san ki nou

annan sa e sa nou bezwen *waive Standing Order* en pti pe.

Bon avek sa nou pou pran *National Institute of Science, Technology and Innovation (Repeal) Bill, 2021*. E dan avek nou, nou annan menm *panel Minis Vidot, Madanm Angelique Antat e Mr Victor Pool* pou sa *Bill*. E avek sa mon ava envit *LGB* pou prezant Mosyon pou nou *waive 7 days notice* pou *Second Reading*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker anba *Order 97 (1)* mon le *move* pou ou donn ou permisyon pou sispann *Order 69 (1)* pou permet ki *National Institute of Science, Technology and Innovation (Repeal) Bill, 2021* i ganny lir en Dezyenm Fwa, malgre ki sa peryod 7 zour pa ankor pase depi son *First Reading*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a ganny segonde silvouple? Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker mon segonn Mosyon propoze par Onorab Georges. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi nou a pran en vot lo Mosyon pou *waive 7 days*

requirement. Manm ki an faver lev lanmenm silvouple? Byen, okenn Manm ki kont? Mosyon pou *waive 7 days notice* lo *Bill National Institute of Science, Technology and Innovation (Repeal) Bill* in ganny 22 vot pour, 0 vot kont, e 9 abstansyon. Alor nou'n aprouv sa *waive 7 days requirement*.

E avek sa mon ava envit *LGB* pou prezant Mosyon pou *Second Reading*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker anba *Order 69 (2)* mon *move* ki *National Institute of Science, Technology and Innovation (Repeal) Bill, 2021* i ganny lir en Dezyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a ganny segonde? Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mr Speaker Mosyon segonde. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Avek sa mon ava envit Minis pou prezant sa *Bill*.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker dan mon bann deliberasyon letan mon ti vin dan Lasanble Nasyonal avek Bidze *NISTI*, ti fer

resorti ki *NISTI* pou ganny restriktire e sa osi ti ganny resorti par lanons Prezidan.

E *NISTI* pou vin pe ganny abzorbe anba Minister spesifikman Departman Lantreprenarya Lendistri e pou *operate* konman en Divizyon anba nou Minister.

E bi akoz ki nou ti vwar poudir sa i nesese, se ki nou ti anvi met donn en pe plis lanpler lo Lasyans Teknolozi e Inovasyon, met li lo en nivo pli o e entegre li en pe plis avek bann Polisi Gouvernman, an vi ki nou ti vwar poudir Lasyans Teknolozi e Inovasyon i en konponan kle dan devlopman sosyoekonomik nou pei.

E alor an vi avek sa bann sanzman, nou pe prezant sa *Bill* ozordi pou sa Prozedlwa pou zot kapab pou aprouvasyon pou ki *the Act of NISTI* i ganny *repeal* e ki i kapab kontinyen anba Minister. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou ava envit Manm pou deba lo sa *Bill*. Onorab John Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon konnen i annan serten sanzman ki Minis in koz lo la ki pe anmennen. Mon pou tre bref lo la annefe. Selman mon

annan en pti pe doutans lo serten keksoz ki mon pou met a laporte Minis la, konman bann konsern.

Vi ki *NISTI* ti deza en lorganizasyon ki ti afilye avek bann lezot lenstiti aletranze, e par son relasyon avek bann lezot lenstiti, i ti osi kapab zer serten *income*, ki finalman loperasyon *NISTI* pa neserman tou ti sorti kot Gouvernman *as per se*, me ti annan serten donasyon serten led ki zot ti gannyen, avek bann lezot lorganizasyon enternasyonal ki ti ede dan zot fonksyonman.

So mon ti a kontan konnen, dan ou larepons Minis ki pou arive avek sa kalite relasyon, an vi ki ti en relasyon lenstitisyon kont lenstitisyon ki la sa lenstitisyon pe redwir konman en Departman dan ou Minister?

Dezyenman, an vi ki tou sa bann dimoun pou ganny abzorbe dan anba ou Minister, mon ti a kontan konnen si i pou annan okenn *future* remaniman, oubyen reget osi dan *redundancy* osi lo sa kote, si pou annan si pou napa?

Minis mon ti a kontan ou asir nou ki sa bann dimoun petet zot kontinyen ganny zot lanplwa e zot kontinyen ganny zot dipen. Mon ti osi annan en

konsern lo an vi nou ti *NISTI* son *CEO* ti pe koz lo kote en laboratwar, pou petet permet li fonksyonnen e fer son bann *trials* e anmenn son manda pli devan.

So mon ti le konnen si sa i enn petet ou plan pou annan enn dan ou Minister, oubyen si ou pou ki fason ou pou get sa size pratik kalite ki asosye avek sa manda kot sa lenstiti, ki manner i pou entegre dan ou Minister?

E si ou pou servi lezot lenstitisyon parey Liniversite Sesel oubyen lezot landrwa pou kapab permet ki sa manda ki sa lorganizasyon in *set* son lekor, i kapab *achieve*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker premye keksoz ki mwan mon le rekonnèt, se sa ki Onorab Georges i toultan dir sa i pa nou Gouvernman e i pa nou desizyon. I klerman zot Gouvernman e zot desizyon se zot ki deside e se zot ki konnen ki manner direksyon.

Konman Lopozisyon *however* mon annan mon en responsabilite moral pou mwan koze, e dir kot mon santi swa keksoz i mal, ouswa i annan

potansyel pou al dan en move direksyon.

Letan zot in vini enn bann keksoz ki zot in dir zot pe fer se, ki zot pe anmenn en *Academie des Arts* ouswa zot pe anmenn kiltir dan model *Academie de Mozart* kot i ava annan sa striktir ki li i pou *e-political* - i pa pou ganny enfliyans-e par okenn bann lafors. Be son *focus*, son vizyon se la kiltir.

E zot pou donn li son lenportans e met li anba Lofis Sef Deta. Par sef Gouvernman mon krwar in ganny dir, me Sef Deta.

Bon nou vin kot Lasyans Teknolozi Inovasyon nou fer lenvers, nou fer lenvers. Olye pran *NISTI* promot li fer li vin en *Academie des Sciences* met li anba Lofis Sef Deta, donn li son lenportans, nou regres li e met li anba en Minister.

Mon pa pe dir i byen ouswa i mal. Mon zis santi ki i annan kontrovers dan zot prop fason fer. Zot bann prop largiman ki zot avanse pou enn, zot pa vwar i aplik pou lot ki egalman enportan.

Ozordi i annan tou sa bann largiman lo vaksen e dan domenn politik, i annan largiman lo diferan keksoz, ki posibleman si konman en pei nou *build-up*, nou *Academie des Sciences*, i annan en landrwa

kot nou bann serser nou bann *thinkers* endepandan, zot ganny regroupe, zot prodwir zot bann papye, zot piblibri zot bann papye.

Nou ava annan en group dimoun demen pou nou *turn towards* zour *Public Health* in dir sa, nou vire nou demann zot nou dir zot agree zot sa ki *Public Health* in dir, ouswa zot pa dakor?

Zot agree sa ki nou zeoloji laba dan Gouvernman in dir, ki nou devret fouy la tir delwil, ouswa zot pa dakor?

Nou ti ava annan nou en *independent body*, en *independent voice* ki kapab pronons li lo lasyans. Be zot pe swazir pou pa al dan sa direksyon.

E mon pa pe dir i mal mwan. *It's your mistake to make. So these are your baby steps, your Government e yours to stumble and fall, rise up again.*

So mon swet zot bonn sans lo sa parkour. Mon'n fer mon kontribisyon, konmkwa mon pa santi sa i byen, i pa pe al dan bon direksyon. Personnelman mon pa pou siporte, akoz mon santi ki sa pei *would be much better serve* si nou ti *elevate* Lasyans, Teknolozi, Inovasyon lo en pli o

nivo ki i ete ozordi. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon kontribisyon lo sa *Bill*, mon pou kontiny en pti gin dan sa laliny ki Onorab Loze in terminen. Mon en pti pe enkyet sirtou avek sa enn la sa enn antite *NISTI*, konpare avek sa bann lezot lamannman ki zot in fer *regards to Boards*, sa i en pti pe en diferans.

Sa i en lenstiti lasyans ki nou pe *deal* avek, e bokou pei o *monde*, sirtou bann pei *L'Asie* menm *L'Europe* zot annan en lenstitisyon similer ki *deal* avek Lasyans ek Teknolozi e Inovasyon.

E sa bann lenstitisyon in ede prodwir bokou profesyonnel e menm lo nivo eksper dan domenn lasyans, ki en keksoz ozordi ki nou sitan - mon krwar nou bezwen nou byen bezwen e ki nou bezwen *rely* lo la, an term data syantifik, pou nou kapab pran bann desizyon, sirtou la ki nou pe fer fas avek bann pandemik kot teknolozi ek lasyans i enportan, pou nou kapab vwar bann solisyon lavenir e lonterm.

E ler mon pe get *phase-out* sa lenstiti li menm li, i fer mwan doute. Akoz ti annan en bon pe travay ki sa lenstiti ki ti pe fer ki petet Minis ou kapab reponn mwan, si ler nou pou'n plas li anba ou Minister i pou ganny sa valer ek sa lanplè e menm son resous finansyel ki i pou bezwen? Ouswa si i pa pou zis ganny met a kote dan en kwen kot apre ou pou tande zis in disparet.

Mon retourn lo en pwen enportan, mon'n swiv en pe *NISTI*, e in annan sirtou bann zenn ki'n partisip anba bann program anba sa lenstiti li menm li, ki lo nivo enternasyonal, nou'n vwar poudir zot in anmenn en kontribisyon pou Sesel, ki oparavan ti napa dan sa domenn.

E zot in *achieve* serten rezilta mon kapab dir. E osi *NISTI* ti annan en demars kot i ti pe fer bann konversasyon avek Liniversite Sesel. E pou mwan petet si nou ti pou pran sa lenstitisyon petet plas li avek Liniversite Sesel, petet ti pou fer en pe plis sans pou mwan, dan en baz nivo akademik ledikasyon. Dan plas mon pe met li anba sa Minister Minis.

Pa pe dout ou kapasite mon, mon konnen ou kapab fer li. Me selman *let's make sense*

where it need to make sense pou mwan ler nou pe pran en lenstiti. Akoz en lenstiti i annan en son labaz i lasyans akademik. Sa ki pou mwan i enportan kote ki nou pe plas li pou li pa perdi sa valer.

E baze lo sa Minis, dezyenn pwen se ki mon ti a kontan sa bann travayer ki plase dan sa lenstitisyon li menm li, nou annan *CEO* nou annan bann lezot travayer *management* li menm.

Eski ler ou'n kree sa Departman i annan lespwar ouswa *room* pou abzorb zot tou sa bann travayer? Si non eski zot pe ganny en *exiting package*, si zot pa pe ganny pran.

Ouswa ouver bann lezot *areas* parey nou ti pe dir petet i ava annan petet ki kapab plas avek en lenstitisyon edikasyonnel dan pei;- swa kot *Guy Morel Institute*, swa Liniversite Sesel, swa Minister Ledikasyon.

Annou sey rod tou fason si i annan ki petet zot vwar pou bezwen al *redundant*, ki zot kapab ganny anpare. Akoz dan sa letan aktyel la nou pa kontan personn i perdi zot lanplwa. E mwan mon pa dakor ler mon pe vwar en dimoun perdi son lanplwa. Akoz i annan en fanmir pou sonnyen.

So pou konklir Minis, konmsi i enportan ki nou donn sa refleksyon lo sa lenstiti li menm. Akoz mon vwar Sesel a lavenir kapab annan en devlopman, sirtou avek nou bann zenn ki pe aspire bokou lentere pe ganny mete da domenn *DICT* ozordi *Information Technology*. E bann pratik ki pe ganny fer.

Akoz tou resaman la *NISTI* mon'n vwar li avek Minister Lagrikiltir SAA, zot ti pe fer en *pilot Project*, ki manner pou devlop bann prototip, pou kapab ed lasyans dan *farming* li menm li.

Se sa rol ki sa lenstitisyon se, anmenn bann teknolozi ki kapab fasilite lavi tou bann antreprenner li menm, tou bann ki pe aspire osi pou fer en kek devlopman, sey fer rann lavi fasil dan li menm.

So i annan en loportinite la ater. E osi nesesite pou sa lenstitisyon kontinyen grandi e donn li son resours. E Minis mon krwar petet konman en zenn ou osi, ou ankor konmsi mon kapab dir bann ankor bann *fresh graduate* dan ou latet, sey mazin en pti pe lavenir sa lenstitisyon ki ou kapab aporte an plis, si zanmen desizyon i ganny reste parey pou kit li anba ou Minister, mon

pa le vwar sa lenstiti ale mor dan li menm. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker an premye enstan mon ti a kontan dir ki mon pou donn mon sipor pou sa *repeal* sa *Bill*. E mon ti a kontan rapel Lasanble ki pandan deba Bidze, mon krwar Minis Devika in letan i ti pe met son ka pou zistifye alokasyon son Bidze, i ti donn ase lenformasyon vizavi akoz ki sa bezwen arive.

E ki *NISTI* pa pou perdi son direksyon e o kontrer zot pou donn li plis sipor e plis *focus* vizavi sa travay enportan ki *NISTI* i annan pou fer dan pei.

E mon a dir ki dan lepase ti annan en pti pe sa mank direksyon e ti annan en pti pe sa mank kordinasyon. E mon santi poudir *NISTI* la, letan i ava tonm anba Minister i ava annan en pli bon kordinasyon e direksyon.

E mon pa santi ki i pou perdi vremen son rol parey pe ganny pretann. E ou a krwar poudir sa nouvo fason fer i annan serten bann dimoun ki pa oule aksepte ki in annan en sanzman. In annan en sanzman e sa sanzman letan in

arrive i baze lo listwar lo bann leksperyans kot bann nouvoté i bezwen ganny anmenn devan.

E i pa byen pou donn pou pretann konmkwa ki sa Gouvernman pa konnen kwa ki i pe fer. E avek sa de pti mo Mr Speaker mon santi poudir i annan sa nesesite pou sa arrive, e mon krwar poudir *NISTI* pou pli byen plase pou li fer sa travay e zwe sa rol ki i sipoze zwe. Mersi Mr Speaker

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Pillay ou pou entervenir? Wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Ankor enn fwa bonzour tou dimoun. Mr Speaker devan nou, nou annan nou en lamannman dan en Lalwa ki'n vi devan nou ase vit.

E parey ou'n dir sa i nou nouvo Gouvernman e i zot nouvo fason fer parey in ganny dir e zot pe *repeal* en lorganizasyon ki ti'n ganny kree anba en Lalwa.

Ou konnen nou, nou i kler pou nou, nou, nou napa naryen pou nou dir poudir nou pa aksepte ki i annan en nouvo Gouvernman. Pa sa.

Sa ki nou, nou pe fer, se tou senpleman poudir be ou pe vin ek en keksoz devan nou, nou pou kestyonn ou lo la, nou

pou demann ou, ou rezondet akoz ou pe fer li. E ou pou eksplik nou ki lenpak ki i annan e si nou santi i annan bann lezot lenpak nou pou met devan ou. *Up to* Gouvernman pou li decide si i pou aksepte oubyen non.

Premye keksoz ki mon le met devan Gouvernman, se an se ki konsern nou *Appropriation Act*. Nou'n *appropriate* apepre R4milyon pou en *head* dan Bidze ki apel *NISTI*.

E *Appropriation Act as it stands* la, ki nou'n aprouv li i en Lalwa. I pou ganny retire lo konman en Lalwa ler nouvo *Appropriation Act* i vini.

Prezan nou vini nou fer en *repeal* pou en lorganizasyon, apre ki nou'n *appropriate* larzan pou li. Mon krwar largiman pou prouve ki *Appropriation Act* i en Lalwa parey tou Lalwa, se an relasyon avek *law revision* akoz ler *law revision* i ganny fer i ganny enkli me i ganny retire dan sa nouvo Lalwa ler i vini.

Prezan mon demann mon lekor ki pou arrive ek sa R4 milyon? Eski sa R4milyon i devret al kot sa Minister? Sa R4 milyon i al kot sa Minister i vedir ki pozisyon konsolide finansyerman sa Minister in ogmante par R4milyon, e Lasanble pa'n vote pou donn sa Minister R4 milyon an plis.

Lasanble pa ankor pran sa desizyon pou donn sa Minister R4milyon an plis.

So Gouvernman pou bezwen regulariz sa sityasyon ki pe ganny kree. Sa larzan i enportan li. Sa larzan i enportan akoz dan sa Lalwa ki'n vin devan sa Lasanble ozordi enn bann *Clause* dan sa Lalwa ki enportan se son, son *Clause 2* ki dir lo *repeal National Institute of Science, Technology and Innovation Act*, tou bann zofisye e tou bann anplwaye parey sa konsern ki Onorab Aglae ti pe eksprimen, i gard zot lanplwa. I byen in eksprim son konsern, akoz i kapab dan Lalwa en Gouvernman i kapab desid *otherwise* san ki nou, nou konnen.

So sa R4milyon i pa neserman zis pou sa bann pou sa ki la. Me i kouver sa bann anplwaye, petet nou napa problem ek sa ki sa bann anplwaye i ganny kouver.

Me sa ki bezwen ganny fer se ki ti bezwen ti devret annan, ti devret annan en plan poudir be ler Lasanble i fini pas sa, lamannman ler pou vini definitivman pou annan en lenpak. Lo lefe ki Konstitisyon i dir nou ki ler Lasanble i aprouv en larzan i aprouv li pou en *head* anba *Appropriation Bill*.

E mon'n regard dan *IGPA* e mansyon i ganny fer lo Seksyon 31 e mon vwar safwasi dan sa enn Lalwa paret ki zot in ekoute, nou'n fer referans spesifik avek Seksyon 31 dan *IGPA* lefe bann *repeals and bann savings*.

Pou Minis eksplik *repeal* sa Lalwa, mon pa krwar i pou neser, akoz demann Minis lesplikasyon pa demann Minis lesplikasyon, pou mwan kot mon pran desizyon Egzekitiv dan sa Lalwa, se lefe dan sa ki'n ganny dir dan dezyenm paragraf si oule, dan son *objects and reason*.

Trwazyenm paragraf eskize, i dir ou "*in other to give effect to the announcement made by the President, is proposed to repeal the said Act. It is also proposed that "the employees of the institution become the employers of the Government."* Ki byen,

"*It shall be adjusted with it the Ministry*" ki Minis prezan lo sa morso, ou ava pronons ou lekor pou dir nou, si tou sa bann dimoun in fini oubyen pe konmans ganny abzorbe dan Minister? E tou bann *assets* sa lorganizasyon pou vin *invested in Government*?

Me i pa koze lo sa nouvo plan ki sa Minister i annan. Me ki pou mwan si nou ti'n fer li

dan en fason responsab, sa ti'n devret ganny enkli dan sa Lalwa.

So mon krwar i annan serten kestyon ki bezwen ganny reponn, vizavi ki pou arive. Nou'n ganny dir ki pou mwan ler mon pe regarde, sa ki bezwen arive se ki pou bezwen annan en lot *Bill* ki vin devan Lasanble, ki aparet konman *Appropriation Bill*, pou montre nou akoz i pa zis sa *head* ki zot pe retire.

I annan plizyer *heads* ki pe ganny retire e ki sa i bezwen ganny reflekte dan sa Lalwa ki pou reprezant *Appropriation Act for 2021*, ki pou al lo stati legal. E ki apre ler revizyon a ganny fer a ganny ranplas par sa Lalwa ki pou fer *Appropriation* pou lannen 2022.

E tousala i fer mwan realize poudir mon pa le *impute*, mon pa le fer okenn ensinyasyon. Me i fer mwan realize poudir en kantite keksoz pe ganny fer dan en fason vitman, vitman pou nou zis satisfere serten prononsman ki'n ganny fer, me *there is not really any thought given to the legal implication of doing it*.

E sa mwan i en konsern ki mwan mon le eksprimen. So *NISTI* pe ganny *repeal*, *NISTI will be no more*.

Nou'n ganny dir ki bann travayer atraver sa Lalwa pou gard zot lanplwa. Nou'n osi ganny dir ki bann aktivite ki sa ki'n ganny konmanse anba *NISTI*, pou kontinyen baze lo bann lo lefe son *repeal* son Lalwa. *Reste à voir* ki sa bann aktivite pou anmennen.

Me pou mwan *at the end of the day* i pou en desizyon Gouvernman. E mon le koriz en *misapprehension* ki'n ganny fer boner se ki, Gouvernman i kapab anmenn plizyer Polisi devan Lasanble Nasyonal. Me napa nanryen ki oblig Lasanble Nasyonal fer tou Polisi Gouvernman vin Lalwa.

Lasanble Nasyonal i kapab refize pou fer en Polisi vin en Lalwa. I kapab refize aprouv en Lalwa akoz sa drwa i reste ek Lasanble Nasyonal.

Sa i en keksoz ki mon pou *urge* lamazorite lo lot kote latab, parey zot in fer avek lezot dimoun ki dan mazorite o kour bann diferan lannen.

So mon lapros ou ava vwar Mr Speaker, i pa pou vin fer okenn politik bonmarse. Nou, nou la konman Lopoziyon pou zwe nou rol, met nou bann konsern, *raise* bann *issues* e montre Gouvernman si ou pe fer mal ki nou pou regarde e nou pou kestyonn ou lo la.

E nou pou reprezant lavwa. Parey nou pe reprezant lavwa tou dimoun ki travay oubyen fonksyonnen anba sa Minister.

E mon dernyen pwen Mr Speaker, lefe ki *NISTI* ti en lorganizasyon ki ti annan son prop konfigerasyon e sa bann *staff* pe prezan avek bann *staff* Departman, eski kondisyon travay - si par egzanp zot lakantite letan ki zot annan travay zot bann *dues*, eski pou annan en peyman bann *dues* pou sa bann travayer avan ki zot transfer konman travayer Minister?

Oubyen eski zot pou annan en zot pou zis ganny transfer konman travayer Minister e zot tann servis pou kontinyen ganny akimile parey koumsa? Tousala i bann kestyon ki bezwen ganny reponn. Akoz i bezwen ganny fer an akor avek bann Lalwa Lanplwa, pou asire ki okenn travayer pa santi poudir i *end up* perdi ler i pe fer sa *move from NISTI to* Minister Lendistri e Inovasyon.

Avek sa detrwa mo Mr Speaker, mon remerci ou e mon ti ava apresye ki *panel* ti ava adres en pe sa bann konsern ki mon'n souleve.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker kekfwa Onorab *Leader* Lopozisyon i ava rod repons pou son dernyen kestyon, avek son Gouvernman ki ti fer egzaktman sa ler *SBFA* ti fermen, e bann travayer ti ganny anvoy dan diferan landrwa travay.

Ouver zot liv gete ki zot Gouvernman in fer e zot ava ganny repons lo sa ki sa enn pe al fer.

(APPLAUSE)

HON BERNARD GEORGES

Mr Speaker mon krwar i annan 3 keksoz ki nou devret dir e se selman 3 keksoz ki mon bezwen dir la, avan ki mon abord en lot size ki annan relevans avek sa.

Premyerman mon le reasir tou nou bann koleg lo lot kote latab, e mon konnen Minis pou fer li osi, akoz in deza fer li a plizyer repriz ki *NISTI* pa pe disparet. Son striktir aktyel pe sanze. Me tou sa keksoz ki i pe fer i pou kontinyen fer anba en lot kapasite.

So napa nanryen ki pou sanze apard son striktir gouvrenans. *That's it* - en pwen se tou.

Dezyenmman mon anvi reasir Onorab Aglae avek Onorab *Leader* Lopozisyon osi, ki Lalwa i kler dan son *Clause 2* ki napa personn ki pou perdi okenn lanplwa. E napa personn ki pou perdi okenn benefis. E etandonnen ki zot, zot pa'n lir sa Lalwa les mon lir li pou zot zis lo sa pti bout.

Clause 2 (2);-

“On the repeal of the National Institute of Science, Technology and Innovation Act 2014, (a) the officers and other employees of the institute holding office as such immediately before the dissolution, shall be deemed to be employees of the Government, appointed on the same term of appointment, on the same terms and conditions of employment, until these are amended varied or repealed in accordance with the law.” I kler. Personn pa pe perdi nanryen.

E trwazyenmman mon anvi reasir *Leader* Lopozisyon, ki sa Gouvernman ki an plas ek sa bann Manm dan Lasanble isi, i konn egzakteman ki mannyer pou fer ler i annan en sanzman dan *appropriation* pandan en lannen, apre ki en serten Bidze in ganny apropiye.

E ler letan i apropiye nou ava anmenn bann Lalwa devan sa Lasanble pou sa Lasanble i *apply*. Pa plis ki sa.

Mr Speaker *so much for* sa *Bill* ki devan nou. Me i annan en pwen ki mon krwar mon devret adrese, akoz i en pwen tre valab. E mon fer li avek bokou trepilasyon. E mon konnen ki sa pou anmenn en kantite mekontantman lo lapar sitwayen Sesel, akoz pou dezyenm fwa bomaten mon pou tonm dakor avek Onorab Loze.

A mon risk e peril mon pou fer li. Onorab Loze in lev en pwen tre, tre enteresan fodre pa nou bliye, e sa se annou aret regard *NISTI* zis konman en lantite.

Annou regard kisisa ki i fer, e kisisa ki pou reste ek sa ki i fer, pou devlop nou kapasite entelektyel konman en Nasyon. E mon krwar se mon krwar se dan sa loptik ki nou bezwen regard *NISTI*.

Annou aret *focus* lo son gouvrenans, si i pou en *Board*, si i pou Lazans, si i pou en Departman Gouvernman *whatever* e regard kisisa ki i kapab fer pou benefis nou pei.

Onorab Aglae osi in abord sa size. E i en size tre enportan. En size tre, tre, tre enportan. Akoz enn bann defayans ki nou

annan dan sa pei, se en *intellectual memory*.

I annan serten lantite Mr Speaker ki annan en *abundance* papye resers, papye bann *research papers*, bann travay entelektyel ki'n ganny fer.

Mon kapab dir zot, mon kapab donn zot enn de legzanp;- me malerezman tousala i ganny relye avek Lanvironnman. *Island*

Conservation Society i annan en seri en bibliografi ekstraordiner lo bann *research papers* ki'n ganny fer lo bann size lanvironnman. Ki se swa tortid-mer, ki se swa gomon, dizef zwazo tou sord kalite keksoz.

E mon mazine ki *Nature Seychelles* ki ganny dirize par Dr Nirmal Shah osi zot annan en kantite sa bann papye resers.

Mon konnen par egzanp ki *Plant Conservation Action Group* i annan en kantite zot osi. Zot in en kantite papye zot in ekrir lo bann keksoz.

Dan Minister Lagrikiltir anler *Jardin Botanique* i annan en lasanm zis avek bann *research papers*. E ler Liniversite Sesel Onorab Aglae atraver ou Mr Speaker, ler Liniversite Sesel ti ganny kree e mwan pandan en ti git letan mon ti donn detrwa kour laba, enn bann rezon Liniversite

Sesel ti ganny kree, sete pou etablir fer sir ki i annan otan *research papers* ki posib, ki kapab ganny ekrir par nou bann Seselwa entelektyel e ki ava al dan nou *intititutional memory*.

E mon konnen ki sa enn bann gran defayans, akoz Liniversite in plito tay lo *undergraduate studies* e nou pa'n al dan sa bann landrwa.

Me lo nivo listwar, lo nivo *art*, lo nivo lasyans apard lanvironnman, nou en dezer, preske en dezer. E *NISTI* nou ti ava kontan e Onorab Loze in fer sa pwen bomaten, *NISTI* ti ava byen ki *over and above* sa ki i pe fer, i piblr sa bann *research papers*, ki pou al dan en landrwa kot nou kapab *tap into* konman en Nasyon, anmezir ki nou pe devlope. E sa i esansyel terribleman enportan.

E sa ki pli pa gou. Se ki pandan tou bann lepok kolonyal nou ti annan sa ki apel *the Seychelles Society of Art and Sciences* ki ti fer egzaktaman sa. E ki la in *lapse* prezan e i nepli la.

Alor mon sezi sa loportinite bomaten Mr Speaker, malgre ki i pa totalman relye avek sa ki nou pe fer devan sa *Bill* ozordi. Me pou met sa devan latansyon Minis pou ki la ki li i pe al pran

direksyon *NISTI as the parent Ministry*, ki kekfwa i ti a kapab donn en *lead* dan sa direksyon. E ki nou tou konman Manm sa Lasanble nou kapab nou osi ler nou ganny sa loportinite fer en zefor fer sir ki, nou pa zis travay dan vid me nou travay avek en *memory*.

Avek sa detrwa parol Mr Speaker mon remerci ou pou ou latansyon. Mon le reasir Minis ki i pou ganny sipor pou son *Bill*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab *Leader Government Business*. Mon ava envit Minis pou prezant son repons.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mersi tou Manm Onorab pou zot kontribisyon. I annan enn de pwen ki mon ti'n fini pas lo la letan nou ti dan sesyon Bidze, me selman petet mon a zis tous en pti pe an sa ki konsern *staff* provizyon in ganny fer. So napa okenn *redundancy*.

An se ki konsern lab, sa osi mon ti tous en pe lo la, *financial constrain* Gouvernman i pa pou posib pou nou investir dan lab. Me keksoz ki nou pou fer e ki nou pou kapab *focus* lo la se ki nou pou kapab met

framework an plas, pou ki prive sekter prive i angaze ladan.

Annefe i annan en kantite lentere *from* sekter prive pou etablir lab. So sa i enn bann keksoz ki mon kapab reasir ou lo la.

Ler ou regard *NISTI*, *NISTI* in la depi en pe letan plis ki 5an mon regard son model e annou regarde an term rezilta. In annan en mankman. E se sa, sa lapel ki nou pe rann ozordi pou fer sa sanzman pour ki, nou sanz en model e donn li en nouvo direksyon pou fer li marse. Se sa lapel nou pe rann ozordi.

E nou panse ki par fer sa restriktirasyon tonm direk anba Minister, nou'n vwar ki pei i annan en demann, se sa rezon nou'n swazir pou nou gard li dan Minister li menm, e non pa atase avek liniversite. Sa osi ti enn bann posibilite, me selman an vi bezwen pei, i touzour nou bezwen mazine poudir resours i ganny *allocated* landrwa ki i ganny bezwen.

E an vi bezwen pei nou'n santi poudir inovasyon ek teknolozi lenportans Inovasyon ek Teknolozi dan lanvironnman biznes i telman enportan an se moman, e alors se pou sa rezon ki nou'n decide pou li gard li e donn *NISTI* Lasyans, Teknolozi

Inovasyon sa lenportans dan Minister li menm.

Alor letan ki mon pe sey dir, letan en model pa pe marse nou pa kapab gard li parey i ete, nou bezwen sanz li refer son laplikasyon.

An se ki konsern son fonksyon, e la kekfw petet mon ava eksplik zot poudir i annan en kantite pei otour lemonn ki Lasyans Teknolozi Inovasyon i kle dan zot lekonomi. E i pa neserman ki en lenstiti lo li menm, i annan ki en lakademi wi. I annan ki atase avek liniversite en bon pe.

Me i annan en kantite lamazorite annefe atase ek son Minister li menm i tonm anba Minister li menm.

E la petet mon a fer resorti, mon'n deza fer sorti oparavan poudir nou'n siny protokol Lasyans Teknolozi ek Inovasyon avek SADC. E nou annan en vizyon an term kwa ki nou pe al met devan, kwa ki nou bezwen pou swiv ki manda nou annan an ver Lasyans Teknolozi e Inovasyon?

E i pa sa striktir ki pou anpes nou *achieve* sa me plito lenportans ki nou atase avek. E ancor mon le zis reasir tou dimoun poudir fonksyon *NISTI* i pou reste parey me sanzman ki pou annan se i pou pli *focus*.

Savedir bezwen ki pei i annan *NISTI* pou la pou li *fulfil* sa bezwen strikteman an servi an servan bann resours ki nou annan.

An se ki konsern resers, Onorab Georges ou'n le fer resorti en pwen lo resers zisteman, nou okouran poudir dan pei i annan en kantite resers ki ganny fer. Me napa en landrwa santral kot resers i pe ganny i pe ganny garde.

E osi napa en napa sa lebra ki pou anmas tou sa bann resers i napa en *framework* kot tou sa bann resers i pase e ganny santralize.

E alors sa i enn nou bann *first priorities* bann - e pa zis sa lenportans sa i vremen enportan gard tou keksoz dan en sel landrwa, e fer si i annan regilasyon an se ki konsern fer resers dan Sesel osi i bezwen annan en lord ki mannyer nou fer resers.

E pa nenport ki i vini i servi nou resours i fer resers epi i al avek aletranze. Lot laspe ki osi enportan, i sa komersyalizasyon kan nou'n fer resers.

So Sesel i annan en kantite resours - en kantite potansyel, e atraver sa resers ki in ganny fer e i annan en kantite resers ki'n ganny fer, me pa pe ganny itilize. So nou

rekonnet sa valer e atraver *NISTI* parey mon'n dir ou sa i enn nou bann *priority areas* ki nou pe al *focus* ladan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon avek sa nou a pran vot lo *general merit of the Bill, the Bill being The National Institute of Science, Technology and Innovation (Repeal) Bill, 2021*. Manm ki an faver lev lanmen silvouple, byen okenn Manm ki kont? Mersi Madanm Clerk.

Vot lo *general merit of the National Institute of Science, Technology and Innovation (Repeal) Bill, 2021* in ganny 23 vot pour, 0 vot kont e 9 abstansyon. Alors sa *Bill* in pase lo *general merit*.

Avek sa mon ava envit Madanm Clerk pou fer *Formal Second Reading of the Bill*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *A Bill for an Act to repeal the National Institute of Science, Technology and Innovation Act, 2014*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. E wi byen ki sa i en *repeal Bill* kantmenm i pe *repeal* i annan kantmenm en pe bagaz ladan, so mon sipoze nou pas dan

Komite pou konsider sa bann *wording*. *Yes ok* Serzan nou a pas dan Komite e Onorab Andre i a konmanse.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon mazine menm lo *objects and reason* i annan de pti *typo* ki nou bezwen get lo la. Lo premye paz i annan dan 1, 2, 3 katriyenm laliny i annan *umbrella* in mal ekrir i mank en *A* so zis nou bezwen met en *A*.

Aprè dan *representatives of various Ministries, Ministries* ti'n mal ganny ekrir, so sa i bann tipò ki mon krwar napa problem.

Letan nou al *the main Bill itself* dan letan nou koz lo dezyenm *Section Clause rather repeal of Act 6 of 2014* i annan 2 nimerò 2, i sipoze annan en *sub 1*. So i vin *2 sub 1 - sub 1* i manke so sa *sub 1* i a ganny enkli la.

Aprè dan sanmenm sa Seksyon i dir *the National Institute of Science, Technology and Innovation Act 2014 at 6 2014,* "it's hereby repeal and the National Institute of Science, Technology and Innovation established under Section 3 of the Act" nou tir 'said' met "of the Act shall stand dissolved."

Prezan *sub 2 - the sub 2 of Section 2 (a)* i dir "the officers of

other employee” i annan ‘employee’ me nou bezwen met en ‘s’ akoz ‘employees.’

Aprè nou al lo son *sub (b) “the assets and liabilities of that institute under the repealed Act shall”* i annan en *comma* pou tir sa *comma*. Savedir i pou *read shall vest into* la ki pou annan en *comma “and be deemed to be”* i annan en *comma* osi la nou pou tir sa *comma “the assets and liabilities of”* la ki pou ganny met en *comma “the government.”*

3 *sub (3)* manner i ekri la i dir *“ the mention”* nou pou tir *‘the’* nou pou met *‘Mention’* ki pou konmans avek *capital M “of the particular matters referred to in subsection (2) shall not be held to prejudice or affect the general application of Section 31 of the Interpretation and General Provisions Act (Cap 103) with regards to effect of the repeal.”*

Sa i bann lamannman ki mon ti annan Mr Chair. Avek sa mon remet avek ou. Mersi.

MR SPEAKER

Tre byen. Nou al ver *panel*, partikilyerman *AG’s Office*. Aksepte tousala. Byen Onorab sa in ganny aksepte. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Ti annan de pti ouswa 3 pti lamannman lo dan *subclause 2 (a)* ki mon ti ava kontan nou konsidere silvouple.

So dan *subclause 2 (a)* dan katriyenm laliny kot i konmans *‘for the same term’* mon ti anvi azout en *‘s’* avek *“for the same”* i a vin *“for the same terms of appointment.”*

Dan senkyenm laliny anba ki konmans avek *“conditions of employment until they are amended”* pou sanz *‘they’* e met *‘these.’* So i a lir *“conditions of employment until these are amended.”*

Aprè lo dernyen laliny kot i vin *applicable to the employees of the Government* pou tir mo *‘the’*, so i ava lir *“applicable to employees of the Government.”* Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Byen lo sa 3. Mersi. *Panel* zot lopinyon lo la?

<u>SENIOR</u>	<u>LEGAL</u>
<u>DRAFTSPERSON</u>	<u>VICTOR</u>
<u>POOL</u>	

Mr Chair, i annan kekfwa mon pa pou tro dakor avek sa de premye.

MR SPEAKER

Byen, ou ti kapab nou pran zot enn par enn? Pas premye.

Mr Chair ankor enn fwa wi i pa strikteman nesaser, me mon krwar *these* i pli *focus*. I pe dir ou se sa bann *terms of appointment* ki ou pou ganny amande. *They have the same effect*, me '*these*' i pli *focus*. E se pou sa rezon mon krwar ki Onorab Henrie a pe fer sa lamannman.

MR SPEAKER

Counsel ou a adopte menm prensip?

<u>SENIOR</u>	<u>LEGAL</u>
<u>DRAFTSPERSON</u>	<u>VICTOR</u>
<u>POOL</u>	

Yes Mr Chair.

MR SPEAKER

Si Lasanble i anvi sa? *And finally* Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Dan dernyen laliny pou tir *the word 'the'* avan *employees of the Government* so i vin '*applicable to employees of the Government.*' Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Counsel.

<u>SENIOR</u>	<u>LEGAL</u>
<u>DRAFTSPERSON</u>	<u>VICTOR</u>
<u>POOL</u>	

Same agreement Mr Chair.

MR SPEAKER

Alors nou a les li koumsa. Bann an prensip *Counsel* in aksepte bann amannman ki Onorab Henrie in propoze.

Ok avek sa nou'n terminen lo *amendment*. E *Counsel* in aksepte alor nou pa bezwen vote parey nou fer normalman.

Bon avek sa nou a repas dan Staz Lasanble pou nou prosede avek *Third Reading*. Byen mon ava envit *Leader Biznes* Gouvernman pou prezant Mosyon pou *Third Reading*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker anba *Order 76 (1)* mon *move* ki *National Institute of Science, Technology and Innovation (Repeal) Bill, 2021* i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

As amended?

HON BERNARD GEORGES

Indeed as amended. Mersi Mr Speaker i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a ganny Mosyon pou segonnman silvouple? Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mosyon i ganny segonde *as amended*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pran vot lo *National Institute of Science, Technology and Innovation (Repeal) Bill, 2021 as amended*, Manm ki an faver lev lanmen silvouple. Byen okenn Manm ki vot kont ?

Lo *Formal Third Reading National Institute of Science, Technology and Innovation (Repeal) Bill, 2021*, 23 Manm in vot *as amended - sorry (Repeal) Bill, 2021 as amended*. 23 Manm in vot pour, 0 kont e 10 abstansyon. Alor *Bill* in aprouve lo *Third Reading*. E mon ava envit Madanm Clerk pou fer *Formal Third Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *This Act may be cited as the National Institute of Science, Technology and Innovation (Repeal) Act, 2021*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi, alor *Act* i ganny *repeal*. Byen bon midi byen nou a pran poz la nou ava konmans avek en lot antite 2er apre midi.

Mon a remersye Minis ek bann zofisye ki'n la avek nou ki sa *PS* avek *Legal Counsel* pou

retournen me *PS* pa pou avek nou.

(Off-Mic)

Which Bill?

MR SPEAKER

Pardon? *Which Bill?* Nou pe pran *Seychelles Investment (Amendment) Bill, 2021* apre midi 2er. Nou a pran poz la. Mersi bokou.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bonn apre midi tou dimoun. Bon nou pe pran *Second Reading Seychelles Investment (Amendment) Bill*. E nou annan avek nou Minis Devika Vidot, Mr Michael Nalletamby *Principal Secretary* pou *Investment* in join nou. E nou osi gard Mr Victor Pool, *Draftsperson AG's Office*.

Avek sa *LGB* mon envit ou pou anmenn Mosyon pou *Second Reading of the Bill*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis. Bonn apre midi *panel*. Bonn apre midi tou bann dimoun ki pe ekout nou. Mr Speaker, an akord avek *Order 69(2)* mon *move Seychelles Investment (Amendment) Bill*,

2021 i ganny lir en Dezyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a ganny *secondment*. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun. Mosyon i ganny segonde Mr Speaker. Mersi.

MR SPEAKER

Minis ou a entrodwir *Bill*.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Bon apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi tou Manm Onorab, e bonn apre midi tou dimoun ki a lekout. Sa enn *Bill* ki vin devan nou la, i dernyen dan sa seri ki nou ti pe met devan Lasanble Nasyonal. I anliny avek bann *repeal of Boards* lo bann antite ki *budget dependent* ki tonm anba Gouvernman. E avek sa mon ava ouver lasal pou bann deba sorti *from* bann Manm. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Byen nou a konmans avek lentervansyon bann Manm. Nou napa okenn entervansyon? Tre byen mon sipoze nou kontinyen. Wi Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker lefe ki mon pa'n fer entervansyon lo tou sa bann *Bills* ki Minis in anmennen. Solman kantmenm sa mon ti annan en 3 ou 4 pwen ki mon ti anvi fer avan ki nou termin sa enteraksyon avek Minis ozordi.

E mon'n rezerv li a dernyen *Bills* akoz bann pwen ki mon oule fer. I ti kapab ganny fer pou tou. So premyerman sa ki mon le dir se ki nou'n vwar tou sa bann *Bills* swa in tir sa *Board* ouswa in redwir dan ka *SBS*.

E pou mwan i annan e keksoz pou fer avek stil governans ki nouvo ladministrasyon i oule anmennen. E serten mon bann koleg i fer sa pwen tre kler e mo swete ki bann dimoun konpran.

E i montre diferans dan fason ki nou Ladministrasyon i vwar ou anvi fer keksoz kontrerman avek lot kote latab. Me solman i napa byen ouswa mal, i zis en stil ki pe sanze. Sa ki mon kontan dan sa lapros travay, i se ki aprezan letan *Board* i ganny retire. Napa *Board*, napa en Chairman, nou pa kapab blanm sa *Board*.

Responsabilite i vin avek Minis. E parey ansyen Prezidan Ameriken Harry Truman ti kontan dir, *or it's famously*

known for” the buck stops here.
 “E Prezidan alor i pe dir avek piblik Seselwa, swa li ki pou pran responsabilite pou bann aksyon, ouswa son Minis ki in apwente.

E sa i en gro responsabilite. Minis ou pli zenn dan *Cabinet*. Mon reste persyade ki ou konvenki sa responsabilite ki pe ganny mete devan ou. E ki alor ou pou fer li avek tou ou abilite ki ou annan.

Parey ou’n eksplik nou yer, letan keksoz i ava al mal ou ki ava vini pou eksplike. Ou ki ava reponn bann kestyon, ou ki ava defann Bidze. E alor nou pou napa rezon pou dir Gouvernman ti donn en direktiv e *Board* li ti fer pou li. *So the buck stops right of the head of the Ministry.*

Mon dezyenm pwen Mr Speaker, i annan en mo ki'n ganny servi regresyon. In ganny servi plis ki en fwa ouswa enn de lepa an naryen. Mon pa agree avek sa, akoz pou mwan parey mon'n dir i en lot stil governans. E dan governans i napa en size *fits all* li. Ouswa i napa en model ki pli siperyer ou pli byen ki en lot.

I annan Manm ki’n dir zot pe regard nou pe fer nou fot. Me sanmenm largiman nou osi nou ti kapab dir dan lepase, letan sa bann *Board* ti ganny

set-up. Mon krwar sa ki enportan se abilite sa endividi ki pe diriz sa sekter ki enportan. E abilite sa endividi i bezwen montre *strong leadership*.

I bezwen pare pou ekoute. I bezwen pare pou rebran konsey. I bezwen pare pou reflexir e pran meyer desizyon. I bezwen pare pou li konsilte. I bezwen konnen ki pe pase. I bezwen etabli bon relasyon avek tou son bann *Heads of Section*.

Si par egzanp ou annan bann *PS*, bann dimoun koumsa, de tanzantan zwenn avek zot, konnen ki pe pase, annan bon stratezi. Me pli enportan rann kont Lasanble ou bann *stakeholders* letan in ler ou rann kont.

E sertennman mon reste persyade poudir letan nou tir *Board*, i *still* kot Minis dan en kad legal kot son pouvwar i ganny reglemante. E mon pa krwar poudir sa model ki pe vin avek, i pou fer ki Minis i abiz son Lotorite. Pa an 2021 letan dimoun i annan sitan liberte pou zot kritike kot zot krwar i pe al mal.

Trwazyenmman, Mr Speaker, mon krwar ki i osi enportan ki nou koman Lasanble, mon ava termin lo sa pwen, nou reste koman en lebra sipor pou bann Minister, nou

pran en lentere dan sa bann Minister. Nou annan en rol *oversight* koman Manm Lasanble. Nou fek donn zot en Bidze, e dan sa Bidze nou'n war zot manda. Nou'n vwar zot bann *performance target*.

Nou konnen Bidze ki nou'n donn zot, nou bezwen gard en lizye vize, pou asire ki zot pe fer sa ki zot in dir nou zot pou fer. E sirtou delivre pou achieve bann target ki zot in mete 2021 ziska 2023.

E koumsa ki si nou onnet e senser dan nou travay *oversight*, nou ava donn en koudmen pou anmenn sa transformasyon ki Lepep Seselwa in swazir pou *take a change on* an Oktob 2025.

Donk mon ava fini an dizan ki mon siport sa bann sanzman ki pe arive. Akoz i en nouvo stil governans ki Prezidan Ramkalawan avek son *Cabinet* Minis pe sey anmennen. I pa vedir ki i en model pli perfe. Me pa lot ki pe ganny propoze osi ki pli perfe. Me i en zefor pou re anmenn pei dan en nouvo direksyon.

E mwan mon pare pou siport sa. Nou pa zis siporte par les zot fer tou keksoz lo zot menm, *but be* en sipor kot mon kapab dan bann mwan e lannen ki pe vini pou ki alor ansanm nou a kapab fer en

diferans pou nou Nasyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Henrie. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon kontan apre midi nou pa pe tann, nou pe tann en nouvo kalite, en nouvo largiman *coming from* kote Gouvernman. Kan yer nou ti ganny akize ki tou bann *Board* ki nou'n *set-up* ti koronpi e ki apre bomaten *Leader* Zafer Gouvernman in bezwen vin fer *damage control*, pou li eksplike ki zot ti pe sey dir yer malgre tou dimoun in tande. Ozordi nou'n tann koz lo en sanzman stil.

Mon pa pou dan, fer okenn *polemic* an relasyon ek sa zafer sanzman stil. Me selman mwan mon pou annan detrwa kestyon spesifik lo sa Lalwa. Ki koman en lezislater, koman en Manm Lasanble ler mon asiz la, mon bezwen demann sa bann kestyon. Akoz i neserer pou mon ganny serten klarifikasyon.

Premyerman mon'n vwar poudir lamannman in ganny fer lo Seksyon 17 ziska 22. I byen savedir efektifman nou'n retir sa *Board* dan langaz. Nou'n tir li, i nepli la sa *Board*. *Ok?*

Prezan nou vwar son lamannman in ganny fer ek Seksyon 23 ki fer ki Minis ki pou donn *Policies of Government and the direction of the Minister*.

Savedir se Minis ki pou donn bann direktiv sa *CEO*, sa Sef Egzekitiv sa *Board* aparaman. Kestyon ki souleve la, se eski i fer sans pou kontinyen apel *Seychelles Investment Board*, kan in nepli en *Board*? In nepli en *Board*.

E lespri sa Lalwa an relasyon aköz sa ti en *Board* nou bezwen regard prezan Seksyon 24. E Seksyon 24 i dir *The Seychelles Investment Board* i pou anploy zofisy e travayer, e lezot *staff* ki konsider nesaser, lo bann kondisyon ki pou ganny determinen pou *proper functions of this Act*.

So in nepli en *Board*. Eski i fer sans pou nou dir ki se sa *Board* ki pou apwent sa bann *staff*? Par lefe ki se Minis ki pe donn direksyon sa lorganizasyon? Prezan si ou get Seksyon 25 prezan.

Seksyon 25 i dir ki sa *Board*, aköz son lespri ki i ti annan se ki tou sa bann dimoun ki lo sa *Board*, sa bann reprezantan sekter prive. Sa bann reprezantan sekter gouvènmantal ki form parti sa

antite, se zot ki vin ansanm koman en kolektiv pou zot fer regilasyon.

E par lefe ki ou'n amann 23, aköz ki zot pa'n amann 25 dan plas *Board*, pou zot mete ki Minis i a bezwen fer regilasyon pou *provide*, pou kondisyon servis bann anplwaye. Aköz nou'n nepli annan sa konfigirasyon gouvèmans ki sipoze pe fer sa.

E ler nou regard 26 (1) lefe ki *for all intend and purposes the Board* ki *no longer exist* pe resevwar larzan *receive by way of loans and Grants*. Nou bezwen prezan annan en konfigirasyon ki fer li pli kler prezan lo ki mannyer pou annan lodit sa bann don, *loans and Grant*. Ki efektifman prezan i sipoze pe vin pou Minister.

So pou mwan i annan serten mankman dan lamannman ki zot in propoze, ki bezwen ganny fer pou ki zot klarifye sa lespas legal ki zot le kree, pou legzistans sa antite ki zot pou apel li *Seychelles Investment Bureau, Seychelles Investment Board, whichever* non ki zot bezwen donn li.

Aköz konotasyon definisyon en *Board*, dan langaz kouran se en *Board* i annan en Direkter ki reprezant li. Sa i son stati legal ki i gannyen, bann

Direkter, e i annan en dimoun ki en Chairman ki lo *Board*.

Ou pa kapab al en pti antite *Seychelles investment Board*. Petet i ava en largiman ki serten nou pou krwar i en largiman *based on semantics*. Be ou pa kapab apel li en *Investment Board* si ou napa bann direkter ek bann dimoun ki form par sa *Board*.

Tousala i kapab ganny aranze. Zot kapab aranze sa. Me i neserer pou aranz li aköz *going forward* prezan, sa antite pou bezwen fonksyonnen, *unless*, e la mon pa pe pretann pou mwan *advice* Gouvernman.

Unless zot pe dir ki zot pou vin avek lamannman ankor lezot lamannman ki pou fer ki i ava donn *legal effect* si ou le, lefe legal bann sanzman ki zot pe fer.

So mon krwar ki mon fer sa largiman, mon pa fer li avek okenn lazwa. Me mon fer sa Largiman dan lesans pou mwan dir ki, malgre ki zot in donn serten latansyon sa bann amannman ki zot e fer. Mon santi poudir zot pa'n al ase *in-depth* pou zot konsider lefe bann sanzman ki pe fer an relasyon ek sa stati legal ki devan nou, ki sa Lalwa i reprezante.

So, mwan mon krwar ki nou bezwen regard tou sa bann

eleman dan sa Lalwa. Aköz i enportan pou nou met zot, fer sir ki nou bann Lalwa ki Lasanble i pase, i bann Lalwa ki fer sans. E i fer sans an relasyon avek konteks legal ki pe ganny kree, lespas legal ki pe ganny kree.

Se pou sa rezon ki mwan mon pe met sa devan zot. Pou zot kapab eksplik nou natir e lefe bann sanzman ki zot le fer. Aköz zis ler ou regard Seksyon 30 Lalwa, Minis i deza fer regilasyon an relasyon ek bann prensip e previzyon sa Lalwa.

Me ou napa, sa pwen i ed mwan met lanfaz lo sa pwen Seksyon 25. Nou napa en *Board* ki *set out* sa bann kriter pou regilasyon, pou provide kondisyon servis bann anlplwaye. *Unless* mon ki mal. Mon ki e mal gete. Ou napa en *Board*.

So ou pa pou kapab kit sa dan Lalwa. I bezwen ganny amande. E sanmenm ki mon pe dir depi taler ki in bezwen annan, ti devret annan en *thought process* ki ganny fer lo bann lezot eleman dan Lalwa, avan zot fer bann lamannman ki neserer lo la. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Me Speaker, Onorab Leader Lopoziyon i en tre bon lezislater e mon konsider li koman en zanmi an deor sa Lasanble. I pa fer mwan okenn lazwa pou mwan a sak fwa ki i koze pou mwan bezwen reponn li. Mon ti ava prefere ki mon pa ti pou bezwen fer sa.

Mon pa kontan donn konsey okenn dimoun. Be parol Dr Gedeon i vin dan mon lespri a sa moman. Si Onorab Pillay ti lir sa Lalwa ki pe ganny amande apre midi, i ti ava'n konpran akoz son lentervansyon a fer okenn sans.

En *Board* i kapab plizyer keksoz. En konpanni i kapab annan en *Board of Directors*. E sa *Board of Directors* i ava apel en *Board*. En *Board* kapab annan en *Board of Directors*. E sa *Board of Directors* i ava kapab apel en *Board*.

Fodre a nou konfiz Lepep Seselwa. E pli move fodre pa nou konfiz nou prop lekor. Akoz larepons i kler, e i dan Seksyon 14 *of the law*. E sa i dir, "*There shall be a Seychelles investment Board. The Seychelles Investment Board shall be a body corporate.*" Boom ou fini etabli ou *Board*.

Apre nou desann en pti pe pli lwen Seksyon 15. "*The objectives of the Seychelles*

Investment Board shall be: A, B, C, D, E, F, G, H says: the function of the Investment Board shall be A, b, C, D, E, F," eksetera. E nou al apoz lo 17. "*The affairs of the Seychelles Investment Board shall be administered by a Board of Directors.*" La i la larepons.

Tou sa lentervansyon Onorab Pillay i ganny trouve dan sa Lalwa ki i pa'n lir. Klerman Seksyon 17 i fer en distenksyon ant *The Seychelles Investment Board which is a name. And the Board of Directors* ki pou run li. Sa pa pe sanze sa.

Konpran? *The Board of Directors, the Seychelles Investment Board managed by a Board of Directors has now gone. But the Seychelles Investment Board is there, i pa pe ale li. It is a name!*

Mwan mon sit lo en *Board*, mon nepli la prezan, mon ti sit lo en *Board* ki apel *The Examination Board*.

I pa ti en konpanny. I pa ti en *Board of Directors*, i ti en keksoz ki ti apel en *Examination Board* akoz ki i ti fer? I ti prepar legzanmen pou bann Avoka. *It is a name.*

E si ou anvi apel sa Lasanble en *Board*, nou kapab pas en Lalwa apel li en *Board* demen. I pa sanz naryen.

En *Board of Directors* i en lot antite. Sel keksoz ki pe sanze la, se ki sa *Seychelles Investment Board will no longer be run by a Board of Directors*. Me i pa pe sanz son natir son *Board!* E se sa pwen ki nou pe sey fer avek zot depi avan yer.

The governance changes. Annou pa may nou lekor zanbek lo – Non? Annou pa may nou lekor zanbek lo son striktir. *The SIB remains and it will be called the Seychelles Investment Board*. Si nou sanz son non nou fer li vin *Seychelles Investment Bureau* demen, i pou still annan menm fonksyon. I pou still annan menm pouvwar. I zis en non ki pou sanze.

Alor Mr Speaker, etandonnen ki ou pe gard en antite. E i pe zis tir en *Board of Directors* ki pe *manage* sa antite, e ou pe met son ladministrasyon en lot landrwa. I pa sanz sa antite. Ou pa bezwen sanz son non. E napa okenn sa bann lezot fakter ki'n ganny mansyonnen apre midi, ki ganny afekte ditou par lefe ki nou pe gard sa non.

Alor Mr Speaker, avek bokou regre mon bezwen ankor enn fwa pa tonm dakor avek sa ki mon *fellow Leader* dan sa Lasanble pe fer nou krwar apre midi. *SIB* pe reste, son gouvrenans pe sanze. Tel parey

NISTI pe reste son gouvrenans pe sanze. Plizyer lezot antite pe reste, me zot gouvrenans pe sanze.

E mon krwar sa pwen in ganny fer tre byen apre midi par Onorab Gervais Henrie ki mon remersye. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Avek sa Minis ou a kapab prezant ou depans lo deba.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mersi bann Manm Onorab pou zot lentervansyon. Ok. Petet mon ava ede klarifye en pti pe sa, parey annan en pti konfizyon. Annefe aparey Onorab Georges pe fer resorti *Seychelles Investment Board* i en Lazans en *agency*. I en *budget dependent agency* anba Gouvrenman.

Alor in a sense i pa en *Board* ki konpri *Directors*. Me *Seychelles Investment Board* ti annan li en *Board of Directors*. E se sa *Board of Directors* ki nou pe fer sorti menm parey avek tou lezot antite. So i zis sa non.

In apel - e sa depi 2010 parske *Investment Act* ti ganny *enacted* 2010. E sa i sanzman. Oparavan i ti apel *Seychelles Investment Bureau* si mon a tronpe.

So avek sa nouvo Lalwa in apel *Seychelles Investment Board*. And *Seychelles investment Board* ti annan en *Board of Directors*. So petet sa ki pe kre sa konfizyon. So napa naryen *in terms of* sa striktir.

It is a body corporate, menm parey avek *ESA*. Menm parey avek tou bann lezot lazans ki tonm anba Gouvernman. Petet sa ki ti pe krev en pti pe konfizyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Avek sa nou ava pran vot lo *general merit of the Bill lo Second Reading*. Manm ki vot pour lev lanmen silvouple?

Byen. Okenn Manm ki vot kont? Mersi. Vot lo *general merit* pou *Seychelles Investment Bill, 2021*. In ganny 18 vot pour, 0 vot kont, e 10 abstansyon.

Donk *general merit* in pase par Lasanble. Byen mon ava apel Clerk pou fer *Formal Reading. Second Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *A Bill for an Act to amend the Seychelles Investment Act, 2010*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou ava pas lo bann amannman. *Ok*. Mon war i

annan dan *track version*. Nou a pas dan Komite pou amannman. Lekel ki pou *lead*? Onorab Hoareau wi.

HON JOHN HOAREAU

Bann apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou lekip. E tou Manm Lasanble. Nou not prezans *PS Nalletamby* petet mon krwar ou'n oublie fer son *welcome*.

Nou bann lamannman, *first of all, Bills Committee* in vwar ki sa bann lamannman ki'n ganny propoze, pa kontradir okenn provizyon dan Konstitisyon. E nou'n aksepte bann lamannman swivan avek *Section 2 (23) (28) and (29)*. Apre osi pou *repeal Sections 17 to 21*. Non pa 22.

Alor anba *arrangement of Sections*, nou komans avek *short title number 1, amendment of Section 2 of the Act 31 of 2010*. Apre nou annan *number 3. Repeal of Section 17 to 21*, non pa 22.

Apre nou al *number 4, amendment of Section 22*. Nou al *number 5, amendment of Section 23*. *Number 6, amendment of Section 28*. *Number 7, amendment of Section 29*.

Transitional provision ki ti ansyen *number 7*, i ganny koupe.

Nou al dan *main Bill itself*. Nou premye amannman lo *the main Bill itself*, i trouve lo sa bout ki dir *repeal of Section 17 to 22*. I devret 21.

Number 3, The Principal Act is amended by repealing Section 17 to 21 (both inclusive.) Dan bracket.

Apré nou annan *amendment of Section 22*. Ki vin en *sub title*.

Prezan dan *number 4* i vin *Section 22, bracket (1) other principal Act is amended by repealing the words “after consultation with the Board of Directors”*. Ok?

Number 4, after the word ‘amended’ i annan en *comma* ki nou bezwen tire. E sa i ganny repete avek *number 5* anba *amendment Section 28*, i annan en *comma* apré *“amended”* ki nou bezwen tire.

I repet ankor *amendment to Section 29* kot *the word ‘amended’* ok? Sa *comma* i ganny tire.

E finalman nou *delete* tou sa bout an de sandan ki dir *‘transitional provisions’, number 7* ensidswit ziske lafen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Panel espesyalman *Legal Counsel* mon pa konnen si ou'n swiv

tousala? Oubyen si ou le retourn lo okenn bann pwen.

SENIOR DRAFTSPERSON POOL **LEGAL VICTOR**

Mr Chairman nou aksepte bann lamannman.

MR SPEAKER

Wi Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman ou konnen i annan en *famous saying going around*, i apel sa *‘the arrogance of power.’ The arrogance of power* se ler ou komans ganny pouwar e ou fason, ou mantalite koze, ou fason analiz keksoz i baze zis lo en sel fason.

That is for you to achieve the ends of what that power prescribes. Ok? E sa ki pe arive dan nou pei ozordi. Sa ki pe arive en dezapwentman, e i regretab. I regretab aköz si sa Lalwa ti'n pas dan *Bills Committee* 6enm Lasanble, *I am very sure*, mon plis ki sir ki bann konsern ki pe ganny souleve, *would have been considered on the basis* ki *the intend of Section 14* sa Lalwa.

Son lentansyon ler i dir ou *This shall be an Investment Board. It follows up to Section 17*. En Lalwa pa zanmen ganny

ekrir pou zis ek en seksyon. I ganny ekrir pou son bann seksyon marye ansanm.

MR SPEAKER

Onorab eskiz mwan. Aret mwan en pti kou. Eski ou pe retourn lo deba la oubyen ou pe konsider avek amannman?

HON SEBASTIEN PILLAY

Non, non mon pa pe retourn lo deba Mr Chairman. Akoz i enportan pou nou klarifye, klarifye kote ki nou pe ale.

MR SPEAKER

Non be nou'n ariv lo amannman
.....

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi be mon le ganny en konpran. Akoz lamannman ki nou'n propoze dan Lalwa, i *Committee Stage* la.

MR SPEAKER

Ok ou pe diskrit son lamannman ki in propoze?

HON SEBASTIEN PILLAY

Non, pa son lamannman ki in propoze. Ok? Son lamannman ki li in propoze i an relasyon ban size tipografi. Mon lamannman ki mon'n propoze, mon pa pe propoz lamannman mwan.

Mon pe demann Minis pou eksplik son lamannman an relasyon avek *Committee Stage*. Akoz pou mwan en keksoz i bezwen ganny fer kler. Mon retourn lo mon pwen avek Seksyon 15 sa Lalwa. Ok? E ler i koz *the objective of Seychelles Investment Board* ki Onorab Georges in lir.

Which is clear, clear. Me 14, 15, and 16 and 17 i ganny lir ansanm. Kestyon ki mon pe demann Gouvernman, e se ki zot kapab reponn, zot kapab pa reponn. Se ki ler ou ariv ki sa Seksyon ki *deal* avek rol ki sa *Board* i sipoze zwe. Ozordi ou annan ou en *CEO*, e ou annan Minis ki e donn li direksyon.

Lentansyon sa Seksyon ler ti ganny ekrire sete ki se sa *Board* sa bann dimoun ki form parti sa *Board of Directors* ki fer desizyon lo sa ki sa antite i sipoze pe fer. So mon konsern prezan ki Minis petet i kapab eksplik mwan, se lekel ki pou fer desizyon vizavi - lekel sa group dimoun ouswa sa endividyel?

Eski i pou en endividi ki pou desid lo kondisyon oubyen servis travay? Oubyen bann lezot keksoz ki 25 ek 26 i dir. Se tou ki mon pe klarifye mwan.

MR SPEAKER

Tre byen mon konpran ou.

HON SEBASTIEN PILLAY

Si Gouvernman i santi ki zot Lalwa i *iron clad*, in ganny byen *ring-fenced*, then *fair enough*, nou bouz dan direksyon ki zot vot lo zot lamannman ki zot pe fer. Me i mon drwa, i devwar Lasanble pou met sa bann pwen devan.

MR SPEAKER

Wi pa bezwen dir mwan. Mon'n konpran ou Onorab Pillay. Sa osi i en pti pe arogan *mind you* en? Sa ki ou'n fek soz la. Mon toutafe konpran poudir i permet pou ou demann klarifikasyon Minis dan Staz Komite. Minis ou ava adrese.

HON SEBASTIEN PILLAY

Hold-on en pti kou Mr Speaker, *with all due respect*. Ou mon pe koze, ou'n donn mwan laparol,

MR SPEAKER

Wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ou pe enteronp mwan zanmen fini. Be ou espekte mon pou bezwen dir ou. Non mon pou dir ou!

MR SPEAKER

Non, Onorab Pillay. Mon pe konpran ...

HON SEBASTIEN PILLAY

Sorry mon pou dir ou!

MR SPEAKER

Mon ti pe konpran ki ou pe fer egzakteman. Sanmenm sa mon'n demann ou keston. Mersi. Minis ou a adres son pwen silvouple.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mersi Mr Chair. Onorab Pillay mon ava sey klarifye ankor en fwa. So mon krwar *issue* avek sa ki pe fer ou konfize *is the name of* sa *Board*. Non, parske lafason ki sa bann *agencies* anba Gouvernman, e la mon pou donn ou *the lights of* *ESA*, *IEA*, *SBS*, *NISTI* ensidswit.

Lafason ki Lalwa i ganny formile i donn ou *the establishment of the agency* i donn ou *the objective and the functions*. E dan sa menm laliny pou *Seychelles Investment Board*, malgre ki son non i dir *Seychelles Investment Board* selman i en Lazans, i en *body corporate*. E sa Seksyon 15 i donn ou sa lobzektif.

14 i etabli sa Lazans, 15 i donn *objectives*. 16 i donn *functions*. Si ou regard dan Lalwa *ESA* ou pou ganny menm parey, *IEA*, *SBS*, *NISTI*, sa i petet *AG's Office* i kapab donn

en pe klarifikasyon lo ki manner, *on the legal drafting aspect*. Me esansyelman *this is how it is done*.

So ankor *SIB, Seychelles Investment Board*, malgre son non i dir *Board* - mon pa ti form par sa tim ti fer sa desizyon, mon pa konnen aköz sa non *Investment Board* in ganny servi. Me selman son lentansyon i pa ti pou li en *Board* parey en *Board of Directors*.

Sa *Seychelles Investment Board as the agency with the name Investment Board* i ti annan li sa *Board of Directors*, ki li ki ti konpri sa bann endividi. E se sa ki nou Lalwa pe *repeal* ozordi. Me non pa sa *agency* li menm.

So *Seychelles Investment Board* koman sa antite i reste, tou *staff* i reste. Mersi.

MR SPEAKER

Byen. Wi Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mon dernyen pwen lo la. Mon zis *point* ou *attention to*, mon konpran tre byen sa ki ou'n pe dir mwan. *Ok?* Me dan tou sa bann Lalwa, tou sa bann pouwar pe ganny mete anba ou lofis. Pe ganny donn ek ou Minis.

Esansyelman, sa bann antite i form parti ou Minister. Zot nepli annan okenn sanblan en depandans avek ou Minister. Aköz se ou ki donn direksyon. Ou pa zis fer regilasyon, se ou ki pe donn direksyon.

Se sa ki mon ti pe eksprim konsern. Aprezan lefe ki pe ou ki pe donn direksyon, ou pa zis set regilasyon me ou set program, ou *set* tou keksoz.

So esansyelman zot bann anplwaye ou *Minister for all internal purposes*, malgre ki Lalwa i koz lo en *body corporate*. E dan ou koze, se sa ki mon pe sey fer ou konpran ki i pou annan ki pou, petet *AG's Office* i a klarifye. Pou mwan i kre serten konfizyon dan lentansyon avek laplikasyon.

So si ou ki annan tou sa pouwar *then essentially* ou pe ranplas *Board*. Mon napa en problem ek sa mwan. Sa i en desizyon gouvnanans ki zot, zot pe pran. *That is not the issue*. *The issue* i se ki Lalwa li i ti ganny drafte pou ki i annan dan sa *style* gouvnanans.

So eski prezan ou'n pran konsiderasyon ler ou pe zis tir sa bann *Board* ki bann landrwa ou bezwen fer lamannman dan sa Lalwa pou *match* li avek nouvo *style* gouvnanans ki ou annan. E pou fer li pli kler?

Demen, par egzanzp ler ou mwan poudir zot in fer desizyon *regarding* fonksyonman sa *body corporate, right?* Desizyon pou sorti kote? Direktiv pou sorti kot ou *as the Minister*. I pou vin kot sa *CEO*. So esansyelman se ou ki pe set regilasyon pou lanplwa. Regilasyon pou bann keksoz.

Or i pou vin Scheme of Service ou *Minister*. *So this is what* mon pe sey fer sir ki nou tou nou konpran. Mon pa pe - *it is not the name* ki *confusing*. *The issue* i se ki, *the name comes with the intend to have a Board of Directors*. *That is all I am saying*.

So si Gouvernman e AG's *Office* in krwar poudir *this is the best way of drafting this*, mon napa lakantite Manm ki mon annan, pou mwan fer en lamannman lo la. *Nor do I wish to* akoz sa in fini fer kler ki zot in war keksoz dan sa fason. Pa ou neserman, me ou kote latab laba in war keksoz dan en fason, *that is what they want to see*. *That's it*.

Be going forward Lasanble li i bezwen pran son responsabilite, pou fer sir ki sak lezislasyon ki pas devan nou, i *the best legislation* ki nou kapab donn pei. *That is all I am saying Minister*. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Eski Minis oubyen AG...? *Yes Minis*.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. E *allow* mwan pou mwan *set* ou lespri en pti pe, met li en pti pe *at peace* petet. So esansyelman Minis, Biro Minis, Departman. E Minis *coming from Cabinet* nou agree koman Gouvernman lo *strategic direction*. E li sa Minis dan son Minister i ale pou li enplimant sa.

E nou annan dan Gouvernman, dan Minister i annan sa bann Lazans. E sa bann Lazans se zot ki al enplimant sa bann Polisi. So ou annan sa direksyon anler, sa gidans ki ganny donnen anler. E sa bann Lazans i fer lenplimantasyon sa bann Polisi.

Alor sa *CEO* li i pou fer sir poudir lenplimantasyon sa bann Polisi, *management of* sa antite pe ganny fer dan en fason ki byen. E an se ki konsern rann kont sertennman *by removal of Boards*;- savedir nou fer ki sa *CEO* i responsab pou li *manage* son antite. I bezwen responsab pou fer sir poudir i pe enplimant bann Polisi ki Gouvernman in met an plas.

E dan Minister, se atraver son Seksyon Sipervizyon e

Evalyasyon ki pou fer sir poudir li i pe *oversee* sa Lazans pou fer sir poudir wi i pe desarz sa fonksyon parey i sipoze. Anfen kont sa striktir ki i fer, i promot *accountability*. I promot en sistenm rann kont.

Akoz aksyon ki *CEO* i fer, i pa pou kapab blanm li lo *Board of Directors*. *Board of Directors* oparavan direktiv ki i ti pe donnen, ti zis en sistenm kot i ti parey en pti *empire* kot zot pa ti pe raport ditou ek Minister. E sanmenm sa ti annan bann problenm kot i annan serten lazans ti pe *operate* ki mannyer nou dir an *silos*.

So, *by* elimin sa *additional layer of governance* parey mon'n eksplike, nou pe fer sir poudir i ava annan en sistenm kler ki mannyer Polisi pou ganny *set*, Polisi pou ganny swiv, Polisi pou ganny enplimante. Aksyon pou ganny pran.

A lafen dizour mon pou repete se *accountability*. So byensir se Minis ki pou bezwen *accountable*, menm parey sa *CEO* i pou bezwen *accountable*. So sa *level of accountability* i ava *across the board* anba tou sa bann nivo. Tou sa bann nivo gouvènanans.

Mon espekte ki mon'n klarifye en pti pe plis. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Legal Counsel* i anvi adrese?

SENIOR DRAFTSPERSON   **LEGAL VICTOR** **POOL**

Yes, Mr Chairman. Zis *from AG's Office side* nou anvi zis fer, met lo rikord ki *from a legal* perspektiv napa okenn *issue*, *any adverse legal issue* ki sa lamannman pe kree. E Onorab son lentervansyon in zis montre ki i annan sa *anomaly* ki vini dan, mannyer nou pe tir sa *Board*, me solman *still* i apel en *Investment Board*.

Me solman *from a legal perspective*, i napa okenn *adverse legal issue*. So lo sa kote nou konfortab.

MR SPEAKER

Mersi *Legal Counsel*. Onorab Georges wi.

HON BERNARD GEORGES

Mon pa anvi prolonz sa deba Mr Chair. Mon remersye Minis avek Mr Pool pou zot klarifikasyon mon krwar ki'n eksplik nou tre byen, ki *a rose by another name is still a rose*. E mon pe koz *Shakespeare*.

E mon'n donn en legzanp taler *Examination Board*. I annan en lot ki nou tou nou

familye avek *Overseas Treatment Board*.

Ler en dimoun pou al deor i pas devan en *Board* ki konpoze avek bann dokter, pou decide si i pou al ganny trete deor oubyen non. Napa okenn *Board of Directors*, set en *Board Minister Lasante*. Vwala en lot legzanp pou ledifikasyon popilasyon. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi. Avek sa *panel e AG's Office* in aksepte bann lamannman. Alor nou pa bezwen pas lo vot pou lamannman. Nou a pas dan Staz Lasanble pou nou pran en *Third Reading*.

E mon ava apel *LGB* pou fer *Third Reading*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, anba *Order 76 (1)* mon *move* ki *The Seychelles Investment (Amendment) Bill, 2021* i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

As amended?

HON BERNARD GEORGES

As amended Mr Speaker. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a demann segonnman. Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Chair. Mosyon i ganny segonde *as amended*. Mersi.

MR SPEAKER

Prezan mon ava envit Manm pou vot lo *Third Reading Seychelles Investment (Amendment) Bill, 2021 as amended*.

Manm ki vot an faver lev lanmen silvouple. Byen okenn Manm ki vot kont? Byen.

Lo *Formal Third Reading Seychelles Investment (Amendment) Bill 2021, as amended*. 18 Manm in vot pour, 0 kont, e 9 abstansyon. Alor sa *Bill* in pase lo *Third Reading*. E mon ava envit Clerk pou fer *Formal Third Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *This Act may be cited as The Seychelles Investment (Amendment) Act, 2021*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Alor *amendment to the Bill* in antre dan Lalwa. Byen nou annan ankor en antite pou pran. En *Bill* savedir pou pran ozordi, e sa se *Public Officers Ethics (Amendment) Bill, 2021*.

Madanm Clerk mon konpran nou *panel* in ganny convene pou 3.30? Korek? Zot deza la. Si zot deza la dan sa ka nou a pran. Lo la wi?

HON BERNARD GEORGES

Mr Speaker, wi efektivman mon'n aprann ki zot la deor. Mon ti pou *move* pou en *short technical adjournment* silvouple. Akoz i annan en pti konsiltasyon ki mon bezwen fer avan ki sa *Bill* i pase avek ou permisyon. Pa plis ki 15 minit si ou....

MR SPEAKER

Non, mon pe *plan*. Mon pe *plan* pou nou pran poz la, 30 minit parey labitid. Koumsa apre nou a zis kontinyen.

Ok dan sa ka mon ava remersye Minis ek son bann zofisye. E sirtou Minis Vidot ki'n avek nou pou en bon pe letan. E mon a swet zot bonn fen apre midi.

Bon pou nou, nou a rebran 3.15 pou kontinyen avek *Second Reading*. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bonn apre midi e byenveni nou nouvo *panel*. E avek nou ozordi pou *Public Officers Ethics (Amendment) Bill* nou annan

Minis Jean-Francois Ferrari *Designated Minister*. Madanm May De Silva, *Chief Executive Officer Anti-Corruption Commission*. Madanm Azarel Ernesta *Legal advisor ACCS*. E Madanm May-Paule Rabat *Policy Compliance Coordinator ACCS*. E Mr Diwakar Singh *ITEC Legislative Counsel dan AG's Office*.

Byen mersi pou zot partisipasyon. E avek sa mon ava envit *LGB* pou prezant Mosyon pou *Second Reading* sa *Bill*.

HON BERNARD GEORGE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis. Bonn apre midi tou bann dimoun lo *panel*. Mr Speaker, anba *Order 69 (2)* mon *move* ki *The Public Officers Ethics (Amendment) Bill, 2021* i ganny lir en Dezyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a ganny *secondment*. Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis avek ou delegasyon. Mosyon i ganny segonde. Mersi.

MR SPEAKER

Minis nou a envit ou pou prezant *Bill*.

THE DESIGNATED MINISTER
JEAN-FRANCOIS FERRARI

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker bann Manm Onorab, tou dimoun ki a lekout bonzour. Mon annan plezir pou vin devan Lasanble ankor enn fwa pou prezant sa Prozedlwa lo lapar Vis-Prezidan ki ti'n ganny sa latas pou li vin fer sa prezantasyon. Me ki'n ganny retenir ozordi dan *Cabinet meeting*.

Alors mon prezant sa Prozedlwa, ki annan pou bi amann *Public Officers Ethics Act*. E sa i devan Lasanble Nasyonal ozordi pou zot konsiderasyon.

Anba sa Lalwa Mr Speaker, en zofisye servis piblik ki'n sa Lalwa i prevwar. I oblize fer en deklarasyon anyel lo tou son bann reveni. Son bann byen. E son bann depans e osi son det. E soumet sa deklarasyon avek sa Komisyon.

Sa dokiman dan ki sa deklarasyon i ganny fer, i ganny mete dan en lanvlop e sa lanvlop i ganny sele. I ganny garde an sekirite dan Biro *Public Ethics Commission*. Dapre sa Lalwa sa bann zofisye swivan i oblize fer sa deklarasyon anyel, enn fwa par an.

Premyerman tou bann zofisye ki ganny apwente anba Konstitisyon a leksepsyon Prezidan, Vis-Prezidan, Minis Dezinyen, Minis, Speaker, Depite Speaker, *Leader* Lopozisyon, *Leader* Zafer Gouvernman dan Lasanble Nasyonal, e Manm Lasanble Nasyonal.

Bann zofisye piblik ki ganny apwente osi, par Prezidan Larepublik. Chairman, Direkter, Manm *Board*, Lotorite Komisyon ki osi anploye dan zofisye servis piblik.

E finalman lezot kategori zofisye ki Prezidan in spesifye par Regilasyon. Ziska ler tou zofisye piblik lo ran ki ekivalan en Direkter dan sekter piblik e pli o i oblize soumet sa deklarasyon.

Dapre *Public Officers Ethics Act*, zofisye piblik i enkli en zofisye ou travayer menm. Menm si i pa resevwar en saler oubyen i travay a tan parsyel. Parey nou konnen orizinalman sa Lalwa ti osi aplik pou Prezidan, Vis-Prezidan, Minis Dezinyen, Minis, Speaker, Depite Speaker, e bann Manm Lasanble Nasyonal ziska le 30 Desanm 2016.

Zis pou rapel o moman ki Lalwa *Public Persons Declaration of Assets Liabilities*

and Business Interest Act 2016 ti vin anfors.

Prezidan, Vis-Prezidan, Minis Dezinyen, Minis, Depite Speaker, *Leader* Lopozisyon, e bann Manm Lasanble Nasyonal i oblize fer zot deklarasyon anba sa nouvo Lalwa.

Public Officers Ethics Act i etabli *Public Officers Ethics Commission*. Manda sa Komisyon se pou prensipalman pou fer lanket e determinen si en zofisye in vyol ou azir an kontravansyon, kod kondwit e etik anba sa Lalwa.

I osi responsab pou sa bann deklarasyon fer par sa bann zofisye piblik, e ki ganny garde. Sa Komisyon i konpoze par *Ombudsman*, Oditer Zeneral, Chairman Lapwentman Konstitisyonnèl, e 2 lezot manm apwente par Prezidan an konsiltasyon avek Sef Ziz, *Speaker* Lasanble Nasyonal, e *Leader* Lopozisyon, e *Leader* Biznes Gouvernman.

Parey nou'n kapab konstate Mr Speaker, pandan son Ladres leta Lanasyon 2021, Prezidan Larepiblik ti anons serten restriktirasyon dan bann antite legal e lezot organizasyon, dan le bi pou redwir kou e depans bidzeter Gouvernman.

Prezidan ti anonse ki *Public Officers Ethics*

Commission pou ganny dizourd koman en antite legal.

E son fonksyon ava ganny transfer a Komisyon Anti-Koripsyon ki ganny etabli anba *Anti-Corruption Commission Act*, Oubyen *Anti-Corruption Act*. Alors sa Prozedlwa pe ganny propoze pou ki *Public Officers Ethics Commission*, pou transfer son fonksyon avek Komisyon Anti-Koripsyon.

Anliny avek sa lobzektif, nou pe propoze ki Seksyon 20, e Seksyon 25 sa Lalwa i ganny retire, e osi ki definisyon Komisyon pou prezan lir *Anti-Corruption Commission* e pou fer bann lezot sanzman konsekans ki relye avek sa lamannman.

O moman ki *Public Officers Ethics Commission* i ganny dizourd, i pe ganny osi propoze ki bann zofisye ki i anploye i ganny transfer kot Komisyon Anti Koripsyon lo menm term e lo menm kondisyon servis ki zot pe ganny anploye panda zot lanplwa avek *Public Officers Ethics Commission*.

Mr Speaker mon annan plezir alors pou met sa propozisyon lamannman a Lasanble Nasyonal pou zot konsiderasyon. Lo lapar Gouvernman mon demann Lasanble pou vot an faver sa

Prozedlwa ki Gouvernman Egzekitiv i santi i ava rann travay bokou pli efektiv. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Minis nou ava lentervansyon bann Manm lo lentervansyon lo *Bill*. Mon ava komans avek Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Chair. Bonn apre midi Minis avek ou delegasyon. Mersi Minis pou donn nou sa pti kontrandi lo *Public Officers Ethics Commission*. E bann diferan keksoz ki pe al arive avek sa komisyon once ki Lasanble i fini avek sa ki devan nou.

Mr Speaker, Minis dan son lentervansyon in koz prensipalman lo part 3 sa Komisyon ki annan pou fer avek *declaration of assets and liabilities* par bann *public officers*. Ki'n souvan fwa sa bout kot *focus* in toultan lo la.

Me i pa'n neserman koz lo part 2 ki koz lo *general code of conduct and ethics*. Ki sa osi i en rol tre, tre enportan *Public Ethics Commission* akoz dan sa bout la Lalwa si sa bout Lalwa ki set bann diferan *code ethics*, *code* kondwit ki en *public servant* i bezwen swiv pandan

son fonksyon as a *public servant*.

E souvan fwa parey mon'n dir ler nou koz lo *Public Ethics Commission*, nou koz lo sa zafer deklarasyon, nou koz lo sa zafer an ka en *public servant* i fer koripsyon. *So the focus* in toultan lo sa zafer deklarasyon an relasyon an relasyon avek son bann *asset*, son bann *liabilities* avek koripsyon.

So kot mon le ale ladan Mr Speaker, se ki i annan sa bann bout *conduct and ethics* ki parey mon'n dir i ganny souvan fwa pa koz lo la, ouswa oubliye. E ni menm petet, nou pa tann sa bann zafer lo televizyon nou tann sa zafer koripsyon tou kou.

So kot mon le ale se ki sa bout la, sa bout fonksyon dan sa Lalwa i pa pe ganny *repeal* li. i pa pe ganny *repeal*, i pe reste. Be i annan pou fer avek ki manner nou edik *public service*. Ki manner nou edik bann *public servants* pou zot delivre byen zot fonksyon koman serviter piblik. profesyonnalizm e bann lezot keksoz ankor ki ganny elabore dan Lalwa.

Me parkont, sa ki nou pe propoze ozordi, pou bouz serten fonksyon anba antite ki prensipalman, e son non i dir ou,

Anti-Corruption

Commission. So zot prensipalman deal avek issues of corruption.

Now sa bout dan Lalwa ki mon fek koz lo la sa part 2. Kote petet sa pou antre dan louvraz Anti-Corruption Commission. Sa ledikasyon, sa sirveyans, e fer sir ki public officers i perform a la oter e swiv tou bann codes of ethics ki zot sipoze zot devret pe swiv pandan delivre zot duty.

Sa i en kestasyon ki mon le met devan Minis avek son panel pou zot kapab eklersi nou en pti pe. Akoz i pa'n ganny elabore boner. Eklersi nou en pti pe, eklersi piblik si i annan serten konsern lo delivrans en public officer dan son duty. Kote i ale? Ki manner i deal avek sa bann zafer?

Akoz avan dan sa lenstans ti annan en Komisyon ki ti kapab get sa. E la nou pa pe tro kler kote i ete.

Apre i annan en lot issue Mr Speaker ki mon ti a kontan koz lo la. E sa i annan pou fer avek en lamannman dan Seksyon 27 Lalwa. The main POAC Act. Sa lamannman Seksyon 27 si mon get li byen zot pe repeal zis part 1 of Seksyon 27.

E part 1 i dir "every person to whom this part applies, shall within three months after the commencement of this Act in the

form described by regulation. A declaration of all that person's income, assets, the liabilities as the date of commencement of this Act to the Commission".

Sa pe ganny tire, pe ganny repeal si mon'n lir byen. or pe ganny amended? Ok savedir leklersisman ki mon ti a kontan en pti pe lo la se ki ladan i set en definite time period pou en dimoun deklar son asset. Savedir zour Anti-Corruption Commission i ganny sa fonksyon, eski i pou still annan en set time limit kot en nouvo public officer ki kalifye pou fer sa bann deklarasyon i bezwen fer?

Akoz mwan ler mon'n lir report of the Bills Committee mon'n war i dir Section 27 of the Principal Act is amended by repealing the proviso to sub section 1. So mon'n konpran li konmkwa ki sa Section 1 pe ganny repeal.

So eski pou annan en loblisasyon lo sa bann dimoun ki pe deklare? Once ou met dan criteria pou deklare lo en kantite letan ki i bezwen deklar son bann assets.

So sa i en pti pe an revi sa ki mon ti a kontan dir Mr Speaker lo sa ki'n ganny prezante devan nou. Petet lezot Manm osi lo kote latab, i ava annan. Lo mon kote latab i ava

annan lezot keksoz pou azoute. So mon ava aret la Mr Speaker e mon ava *allow* lezot Manm. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Onorab Andre ou le adres la.

HON CLIFFORD ANDRE

Mon pa ti pou koze lo sa *Bill* me zis pou klarifye en pwen ki Onorab Cosgrow in leve, ki kekfwa i ava eklersi lezot Manm osi.

Subsection 1 i annan en *proviso*. Se sa *proviso* dan *sub section 1 of 27 of Section 27* ki pe ganny amande. I pa *sub section 1* antye me i zis son *proviso*. So zot bezwen lir li dan sa konteks pou zot kapab ganny en konpran. Mon ti le pas sa la pangar i ava annan lezot problemn.

MR SPEAKER

Mersi pou sa klarifikasyon. Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mwan mon krwar poudir sa Lalwa, sa lamannman ki pe ganny anmennen i fer bokou sans. Ki pe demann Lasanble Nasyonal pou transfer fonksyon *Public Offices Ethics Commission* son bann

fonksyonman anba *Anti-Corruption Commission*.

Le rezon ki mon pe dir sa Mr Speaker, akoz ler ou pe gete i annan serten rol ki sa *Public Office Ethics Commission* pe fer ki ou kapab dir i en pti pe parey. I annan serten similarite avek rol ki *Anti-Corruption Commission* pe fer.

Ler mon'n akout Onorab Cosgrow koze avan, in demann, in dir sa ki nou pe fer largiman ki'n ganny anmennen i annan pou fer plizoumwenn avek *declaration of asset*. Parey kot i dir dan *object and reason* kot i annan serten *public officers* ki annan sa *requirement* pou zot fer *financial declaration*.

Me lo sa lot bout kot *code of conduct and ethics*, in demann serten kestyon lo la si vreman ki mannyer sa konponan pou antre, kot i konsern *Anti-Corruption Commission*.

Me selman ler ou pou get dan sa *objects and reason* ler ou pou get rol *Public Officer Ethics Commission* i annan en rol enportan ki sa *Commission* ti pe fer avan ki mon santi poudir *Anti-Corruption Commission* i pou annan sa zouti, i pou annan sa bagaz e osi sa leksperyans pou osi fer en travay.

Akoz mind you Public Officers Ethics Commission son rol se pou osi investigate and determine whether a public officer has contravene the code of conduct and ethics. E to contravene the code of conduct and ethics, i kapab annan plizyer aksyon ki en public servant i kapab fer, ki pou violate son code of conducts ouswa ethics en lorganizasyon.

Nou'n war plizyer repriz dan Gouvernman;- *in fact case in point* zisteman pa bokou letan pase, nou'n war en care kot en zofisye dan Gouvernman kot ASP. I annan en *case* la ki *obviously* mon mazin en i osi devan *Anti-Corruption Commission* kot i *involve* bann zofisye dan en antite Gouvernman, ki'n fer bann *act* koripsyon.

E nou'n war a plizyer repriz dan lepase dan Gouvernman, kot i annan bann dimoun bann zofisye, bann *public servant* ki'n fer bann aksyon kot zot in *violate the code of conduct and ethics*, zot lorganizasyon, zot dan sa bann antite ki zot pe travay.

Ou'n war Minis par egzanp ki'n transfer 72 bout later lo li. Nou'n war bann ka kot ou war en Minis, ouswa en PS, ouswa en CEO in fer en aksyon, olye ki i ganny pouse i

ganny met deor, pe ganny transfer dan en lot pozisyon e ganny en pli gro saler konmsi in ganny en rekonpans! I annan ki ganny promosyon *even!*

I annan en bann *in fact* dan Lasanble Nasyonal dan lepase nou'n annan en dimoun ase promenan ki'n *involve* dan bann zafer avek en kontrakter Sinwan, ozordi i e aspire pou vin Prezidan Sesel! So tousala i annan bann diferan sirkonstans kot i annan bann zofisye dan Gouvernman.

MR SPEAKER

Onorab, Onorab mon a zis demann ou pou evit bann alegasyon ki napa laprev, ki pa pe ganny *substantiate*, pou nou, annou touzour mazin nou lenstriksyon bomaten. Annou reste lo konteni sa *Bill* silvouple.

HON WAVEL WOODCOCK

Mon pe reste lo konteni *Bill* Mr Speaker.

MR SPEAKER

Evit bann alegasyon.

HON WAVEL WOODCOCK

Sa ki mon'n dir la ti ganny *taken up* dan FPAC dan 6enm Lasanble.

MR SPEAKER

Evit alegasyon sirtou letan sa ki ou'n dir i idantifye en dimoun ase kler.

HON WAVEL WOODCOCK

Ok napa problemm Mr Speaker. mon ava kontinyen avek mon entervansyon. Alor, mwan mon pa war okenn naryen mal ki fonksyonman *Public Office Ethics Commission* pe ganny transfer anba ACCS. Akoz mon *believe*, mon krwar poudir *ACCS is the right entity* pou fer sa louvraz. Olye nou annan en *sort of duplication* pou *streamline* en pe Gouvernman.

Olye ki nou annan plizyer antite zis parey nou'n annan sepa konbyen milyon *Board* ki ozordi nou pe sey *streamline* en pe lo la.

Alor mon santi poudir sa i en bon desizyon ki Gouvernman pe pran. E mwan mon pou siport pozisyon Gouvernman pou fer sa. Avek sa de mo Mr Speaker mon remersye ou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon ava envit bann zot Manm pou tenir kont, ki nou bezwen *deal* avek konteni sa soz e non evite al dan sa bann *issues* ekstra *Bill*. Onorab Loze wi.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Minis mon pou dezapwent ou en pe la. pa pou okenn gran rezon, *if anything I am neutral* lo sa *Bill*. Be fonksyon *ethics* pe ganny transfer anba ACCS. E *Acts* li menm i pou *subject to debate* demen. Akoz li osi i annan en set seri lamannman ki pe vini.

Now, mon pa pou *preempt* deba ACCS, be okenn desizyon ki mon pran ozordi i bezwen vin pertinan avek desizyon ki mon pou pran demen. Parske nou pe bouz li laba kot ACCS. So pou sa rezon an partikilye mon pou bezwen dezapwent ou Minis. mon pa pou kapab sanksyon, mwan personnelman *that is*.

Sanksyon bouz sa antite anba ACCS, avan ki mon vremen pran en desizyon lo ACCS, kote nou pe anvoy sa zanfan adoptif abite laba. Dan sa nouvo lakour kot i pe ale. *But other than that Minister, we are not partial to anything one way or the other* ki dan sa *Bill* ozordi.

E napa person lo nou kote ki pe anmenn okenn largiman, parey in ganny mansyonnen. *Anyway* ou en dimoun entelizan ou Minis, ou'n ekoute ou'n tande ou menm. In napa okenn gran lobzeksyon ki'n sorti kot Onorab Cosgrow. In lev zis enn de pti konsern. Nou konpran

Onorab COVID in mont dan latet. *So it's ok.*

(laughter)

MR SPEAKER

Onorab Loze. Onorab Loze sa dernyen remark pa akseptab. Pa akseptab silvouple. Ou a *retract please.*

HON JOHAN LOZE

Mon *retract* Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi *ok.*

HON JOHAN LOZE

With pleasure.

MR SPEAKER

Ok kontinyen.

HON JOHAN LOZE

Yes. Selman Minis zis pou eklersi. Onorab Cosgrow letan in koze i pa'n avans okenn lobzeksyon vizavi ou *Bill*. E i pa'n met okenn konotasyon negativ. E sirtou i pa'n *impute* naryen konsernan ni ACCS, ni *anything* ki pe ganny fer dan sa *Bill*.

If i annan okenn keksoz ki'n ganny *impute* lo lentansyon Onorab Cosgrow i *fallacious*, i *malicious*. Sa i zis problem sa dimoun ki'n dir. *But* nou lo nou

kote parey mon'n dir ou, mwan *I will remain neutral*. E nou ava *look forward* lo deba lo ACCS demen *Minister*. *Thank you very much Mr Speaker.*

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Bon mon napa lot enterven an alor mon a pas lo Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Me Speaker, *with all your respect* mon pou fer sa *statement* ki mon pe al fer la avek bokou rezervasyon.

Si en zour i arive ki nou perdi nou pouvwar *immunity* dan Lasanble pou koze, i pou gras a serten Onorab dan sa Lasanble. Ki pa'n aprann naryen *from* bann Onorab parey, malgre mon pou annan tou diferans avek *Designated Minister*, i pa paret i pa'n aprann naryen pandan sa bann letan dan Lasanble.

I annan en letan pou ou fer serten alegasyon. I annan en letan pou ou pa fer.

MR SPEAKER

Ale *ok*. Byen, i bon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Akoz ou menm ou anmenn alegasyon ki konsern en *case* ki *ongoing* e ou pa'n remarke i ti *subjudice*. Si i annan en

lenvestigasyon ou pa vini vin fer en *statement* lo la. Ou *prejudice* sa lenvestigasyon ler ou fer sa.

MR SPEAKER

Onorab Pillay mon'n adrese sa pwen silvouple. Zis *carry on*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Me i devret ganny adrese sternly Mr Speaker. Akoz i kontiny ganny repete.

MR SPEAKER

Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, mon'n ekout byen *Designated Minister* e mon krwar sa i lapros ki Gouvernman aktyel pe pran. Be i enportan pou mwan fer serten pwen ki petet ACCS i kapab konsidere. An relasyon avek lamannman ki zot pe propoze. *Ok?*

Akoz i fasil pou vin dan Lasanble pou nou fer bann alegasyon, apre pou nou pa koz lo ler repitasyon en dimoun in ganny *cleared* par Lakour. Akoz ler ou sali repitasyon en dimoun atraver bann alegasyon parey Onorab i fer. Sa dimoun in ganny *cleared*.

Ou konnen i pa zoli akoz sa repitasyon i reste la, i pa byen. So en keksoz ki *strike* mwan dan sa Lalwa Minister ki

petet nou bezwen sey eksplike, se ACCS i annan manda, i annan en *duty of care* pou li pran aksyon lo bann ka koripsyon.

Nou pe osi donn li the *duty* prezan pou li *uphold the code of conduct*. E *concern* ki mwan mon annan se ki si i pe *uphold the code of conduct* e en zofisye pa *follow the code of conduct*. Eski ACCS pou'n *fail* dan son *duty of care*? Par lefe ki li ki bezwen fer aksyon lo en aksyon koripsyon.

Akoz esansyelman la se li ki annan sa *code of conduct* anba son responsabilite. E savedir i bezwen fer sir ki *whoever* ki pe donn li en deklarasyon, sa deklarasyon i korek. Mon pa pe *impute* lo sa desizyon pou *move Public Officers Ethics* anba ACCS.

Mon krwar mon'n ekout lentansyon Gouvernman ki zot le fer, zot le met li anba sa antite ki regard koripsyon. Me sa antite i regard koripsyon as en, osi en *reactive measure* ki *corruption*. *Corruption* in arive e i reakte. I osi annan *the prevention aspect of what Anti-Corruption Commission* i bezwen fer.

E alors an relasyon avek sa spesifikman. Akoz i annan son *prevention* anba son Lalwa ki mannyer i fer. So i annan

public awareness, monitoring eksetera. Be la i bezwen enplimant sa *code of conduct* anba Lalwa. E pou mwan mon santi poudir i riske met sa Komisyon dan en pozisyon petet - *I can be wrong*.

I kapab met sa Komisyon dan en pozisyon konprometan. Kot en dimoun i kapab *allege* poudir be ou'n *fail in your duty of care* an relasyon enplimant sa *code of conduct*, si en *public officer* dan sa konteks ki la i *provide* en *erroneous declaration*. *I may be wrong*. Ou konpran?

E sa ki en konsern ki mon annan. Mon pa ti a kontan *the Commission is tarnish*; pa *tarnish* me son travay *going forward* i ganny afekte par en manda ,ki ti kapab ganny kit an deor li. E li i *act as* sa *watchdog*, e i pran sa aksyon ler sa dimoun pa'n *fulfill* sa *what the code of conduct* i *require*. So sa i mon premye pwen.

Mon dezyenm pwen i konsern Seksyon 35. *Not* Seksyon 35 me i konsern sityasyon kot rol Komisyon *Public Officer Ethics Commission* i osi prevwar ki *Attorney Zeneral* avek *Ombudsman*, i kapab pran lenformasyon avek li pou reakte lo bann ka frod oubyen koripsyon ki i rankontre.

Mon krwar sa i dan Seksyon, les mon vwar sa. Ya Seksyon 31. *Attorney Zeneral* e *Ombudsman* dan performans zot seksyon zot annan *right to call for and refer to any declaration of income and assets*, ki pou anba Komisyon Anti-Koripsyon.

Eski pou annan okenn problenm ziridiksyonnel an relasyon ek sa rol ki *Attorney Zeneral* avek *Ombudsman* pou annan? Par lefe ki la sa deklarasyon i kot Komisyon e si konmisyon in komans son lenvestigasyon pou li menm. Sa i an relasyon ek Seksyon 31.

En lot keksoz ki mon'n remarke, e sa mon bezwen osi admet ki petet i annan en *oversight* bann Lasanble lepase, ou pa konnen si in ganny korize. Si nou regard dan seksyon lenterpretasyon, ler mon dir bann Lasanble lepase, mon'n dir depi ler bann lalwa ti pase.

Si nou regard san Seksyon 2, e *public officer* son definisyon mannyer i ganny *define*. Nou pou remarke ki i dir ki "*public officer* i means en *officer, employee member including unpaid part-time employee, or member of any of the following Government and department service, Judiciary and National Assembly*".

Eski *member* pe ganny *construed* la, akoz mon konnen nou ti annan en lamannman ki ti vini *subsequently I think* pou *move* nou bann *appointees* anba Lalwa ki Minis in koz lo la. Me eski sa i en *oversight* ki'n ganny fer ki pa'n ganny tire? Ki petet ti devret ganny tire *going forward* avek sa Lalwa?

Akoz son lenterpretasyon ankor enn fwa petet mon ki kapab mal a lenterpretasyon. Eski en *member of the National Assembly* mannyer i pe *mean* la, i *mean* en *staff of the Assembly specifically* or i kapab pe *mean* en Manm Lasanble or en Manm Zidisyer. Zidisyer i kapab pe *mean* en Ziz?

Sa i osi en pwen ki mon'n remarke. Be sa i napa naryen pou fer lamannman ki Gouvernman pe anmennen, me i en keksoz ki mon'n remarke. I en *oversight* ki'n arive ler nou ti fer serten koreksyon pou amann Lalwa. Mon krwar nou'n amann li 2 fwa. En fwa an 2014, e en fwa an 2016.

I have not seen another Third Amendment, but i stand to be corrected. So Mr Chair pou mwan mon pou toultan siport lefe, ki nou bezwen deklar bann *assets*. Sa i pou bann zofisyè piblik, savedir bann *CEO*, bann Direkter bann dimoun. E bann *constitutional appointees*, nou

osi nou annan nou fason pou deklare.

Be mon konsern i reste dan sa milye lefe ki nou pe sanz konfigirasyon ACCS. E rol ACCS, e nou pe enpoz lezot *duty of care* lo ACCS ki mon santi i kapab annan en posibilite *compromise* lafason ki i ganny vwar, si sa dimoun pa comply an relasyon avek Lalwa ki devan nou.

So mon espere pou mwan ekout sa ki Minis ek *CEO ACCS* pe dir nou. Mon pa konnen si *AG's Office* i kapab klarifye *whether* sa pwen lo sa definisyon *public officer* i *still* kre en konfizyon *or not*. *If not* Mr Chairman mon ava ekoute nou ava vwar ki mannyer nou ale dan *Committee Stage*. Mersi.

MR SPEAKER

Byen. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon pou tre bref. E mon anvi zis adres en pwen ki Onorab Cosgrow in souleve. Pou dir li ki Onorab mon ti annan menm konsern avek ou ler mon ti lir sa Lalwa. Pou menm rezon ki ou'n eksplike apre midi.

Me mon'n retourn lo sa Lalwa e mon retourn war li, e se la kot mon'n konpran, akoz ki se pou servi en parol ki'n ganny

dir dan Lasanble ozordi, akoz sa bann paran adoptif i pou vin ACCS? Akoz efektifman Mr Speaker ler ou regard bann *duties* ki ganny enpoze lo bann *public officer* anba part 2 sa *Bill*, ou vwar en korelasyon tre, tre pros avek koripsyon.

Annefe tou sa ki part 2 pe dir ou aparde enn de landrwa en pe zeneral, se i pe koz lo profesyonnalizm, *rule of law*, *knowing proper enrichment*, *conflict of interest*, azir pou *foreigners*, *neutrality*, *favoritism*, *misleading the public*, *conduct of private affairs*, *sexual harassment*, *acting through others*.

Tousala i annan en lyen tre etrwat avek koripsyon. Si en dimoun pe azir *ethically* i pa pou fer en keksoz ki annan pou fer avek koripsyon. E *vice versa* en dimoun ki pe antre dan en koripsyon pou kas tou bann Lalwa Etik. Tou bann regleman etik ki annan.

Alor mon'n aksepte ki meyer landrwa dan sa *fusion* pou redwir depans parey Minis in eksplik nou ozordi la kot fodre. Olye met en antite ki efektifman pe travay pou, i difisil pou dir sa.

Me efektifman son travay se pou detrwa semen toulezan apre i zis dan en *holding pattern* ziska i travay ankor, ankor en

pe toulezan i fer bokou sans dan en sityasyon kot pei i bezwen regard son resours pre. Pou koup lo sa depans.

Sa se enn bann keksoz ki dan *frontline* pou ganny koupe. E met sa fonksyon *somewhere else*. E donk meyer paran adoptif pou mwan se akoz sa korelasyon ant *ethical behavior* ek koripsyon. Ou plito ant *ethical behavior* ek Anti-Koripsyon i pros.

E donk pou mwan sa se paran parfe aparde en *issue* ki pou ganny adrese taler dan en amannman. Sa se meyer landrwa pou sa deklarasyon *assets*, *ethics*, eksetera a la poze. Se tou pwen ki mon ti anvi fer sorti apre midi Mr Speaker. E mon remersye ou.

MR SPEAKER

Bon avek sa nou'n ariv terminasyon deba lo sa *Bill*. Mon ava envit Minis pou fer son repons lo deba.

THE DESIGNATED MINISTER JEAN-FRANCOIS FERRARI

Mersi Mr Speaker. Me Speaker mon ti a kontan remersye bann Manm ki'n pran laparol ozordi lo sa *Bill*. Mon krwar ki pou pozitiv. Ki pou ed nou avanse dan la transparans e dan bonn gouvèrnans.

Mr Speaker, byensir Onorab Cosgrow in tous lo en pwen ki vreman enportan. Ler in sizere ki kekfw nou pe koz tro bokou lo koripsyon kan nou devret koz en pe plis lo etik.

Konmsi ki mannyer lefe ki nou pe pran *Public Ethic Commission* nou pe anvoy li an a ACCS. Kekfw i ranforsi sa nide ki nou pe koz plis lo koripsyon ki lo etik.

Be mwan mon ti a kontan dir avek Onorab, ki mwan mon en dimoun tre pozitif e mon konnen poudir sa pou sanze. Dan bann lannen ki pe vini nou pou koz plis lo etik e avek lagras mwens lo koripsyon. Me akoz la nou dan en sityasyon istorik ki nou pa kapab inyore.

E *both* sa lamannman ki devan nou e *Anti-Corruption Act* ki pou vin devan zot demen i ganny sitye dan en moman istorik. E nou pei i bezwen *deal* avek sa bann sityasyon ki'n arive. dan lespwar ki a lavenir, mon pa idealiz pou krwar ki zanmen pou annan koripsyon.

Me selman ki definitivman pou annan bokou mwens koripsyon, e bokou plis bonn gouvornans. Donk sa i sa konteks ki nou ladan.

E akoz ki ACCS i kapab parey nou'n dir la, adopte sa fonksyon pou avans nou ver plis etik. Se ki i annan, dan

Lalwa, dan *Anti-Corruption Act* i annan pa zis fason pou nou detekte e fason pou nou *deal* avek koripsyon.

Me i annan bokou sirtou dan Seksyon 2 *part 2, Section 5* (f) ou vwar bann fonksyon ACCS ki mon asire Onorab ou pou vwar ki i kadre byen avek travay sa resers etik ki nou pe ferpar egzanp.

Parey mon'n dir Seksyon 5 *function of the commission (f)* "to raise awareness and promote the values of honesty and integrity among people with a view to prevent corruption."

So i annan en lespas dan nou lalwa pou nou bouz ver meyer Gouvornans e enn bann fonksyon esansyel *Anti-Corruption Act*, se zisteman pou envit bann dimoun, bann *public servants* sirtou. Me osi annou pa bliye, me osi bann sitwayen prive bann dimoun dan biznes prive.

Akoz i pa zis, nou pa devret pe get koripsyon zis dan Gouvornman. Nou devret pe gat koripsyon dan tou nivo. Dan tou seksyon lasosyete.

E akoz i annan de fwa ki koripsyon i ganny, i annan bann koripter ki vin *corrupt* nou bann dimoun. Donk mon krwar poudir nou pou avans san okenn ezitasyon, ver plis etik dan en moman pli proaktiv.

Mr Speaker, be sa i reponn keston lo *part 2*. E mon krwar Minis in osi demande konbyen, Onorab Cosgrow. Toultan mon apel li Minis. E, non pou fer li mazine in ganny degrade, pou fer li mazine.

(laughter)

MR SPEAKER

I pa'n ganny degrade Onorab. Minis kontrer in ganny *upgrade*.

THE DESIGNATED MINISTER JEAN-FRANCOIS FERRARI

Upgrade, arr be wi. In ganny *upgrade*. Se sa ki mon'n dir non?

MR SPEAKER

Wi kontinyen Minis.

THE DESIGNATED MINISTER JEAN-FRANCOIS FERRARI

In sape. *Sorry* Mr Speaker in sape. *Ok?* E mon krwar Onorab ou ti pe esey demande kan eski sa bann deklarasyon i devret ganny fer. Eski i annan en seksyon ki fer li kler, kan? Nou tou nou konnen poudir anyelman sa nou'n pas lo la. Me kan anyelman?

Dapre lenformasyon ki mwan mon annan, i premye i devret ganny fer 3 mwan apartir

sa moman kot Lalwa i vin an fors dan sa peryod.

Donk si sa i ganny fer dan sa peryod i an konformite avek lalwa. Ti annan, Onorab Loze in lev en pwen li? non. Non, non zis in dir nou poudir i pou vot kont. So mon pa bezwen reponn lo la.

HON JOHAN LOZE

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab, i pa apropiye pou akiz en Minis ki la, oubyen en lot dimoun lalang. I mal. I mal, mon pou demann ou *apologies*. E Minis pa'n dir ki ou pa an faver, *well* in dir ou pou vot kont. Ou'n dir ou pou vot kont. Selman i pa'n ale plis ki sa.

HON JOHAN LOZE

Be kan mon'n dir mon pou vot kont.

MR SPEAKER

Ok be dan sa ka dir li, dir poudir ou pa'n dir sa. *Ok?*

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Selman Onorab mon pou demann ou *retract* sa akizasyon lalang.

HON JOHAN LOZE

Minister, Mr Speaker mon *retract* lakizasyon lalang pou sa mansonz ki Minis in koze.

MR SPEAKER

Onorab sa pa akseptab. Pa akseptab. *Ok*. Selman mon pe dir ou i pa akseptab. Ou p0a kapab donn en *apology* dan en fraz e retir li dan lot fraz. E refer menm lakizasyon. Selman nou bezwen *move-on*.

**THE DESIGNATED MINISTER
JEAN-FRANCOIS FERRARI**

Wi nou bezwen *move-on*. E...

MR SPEAKER

Mon pa pou pas plis letan lo la. *Ok*.

**THE DESIGNATED MINISTER
JEAN-FRANCOIS FERRARI**

Ok. Apre Onorab Pillay, Onorab *Leader* Lopozisyon in fer serten demann. E mon vremen kontan Onorab ou eksprim sa swe ki ou pa ti a kontan war sa amalgam ki pe ganny fer, i kapab konpromi lentegrite ACCS. Mon vremen kontan.

I formidab ki ozordi nou dan en Lasanble kot tou dimoun, e mon mazine ou reprezant tou bann manm. Pe anmenn zot sipor pou ACCS. Wi, wi, e anvi war li fer son travay dan lentegrite avek

sikse. Mersi bokou Onorab sa i en keksoz ki enportan. E mon krwar bann *staff* ACCS ki la i pou apresye ,sa ki zot osi zot an faver sa bann travay ki pe ganny fer.

Lo definisyon *public officer*, i pa tro kler pou mwan apard si mon dir ou poudir a *public officer* i pa pe sanz naryen, lefe ki i annan sa amalgam. Akoz dan *Anti-Corruption Act* ki pe donk resevwar *Public Officers Ethics Commission*. *Public officer has the same meaning assigned to it under the Section 2 of the Public Officer Ethics Act*.

Si se koumsa ki mwan mon lir li. Lalwa i dir poudir i annan egzaktaman menm mo, menm *meaning*. Donk mon pa santi poudir i annan okenn moman a sa pou nou enkyet la.

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Les Minis fini fer son repons.

**THE DESIGNATED MINISTER
JEAN-FRANCOIS FERRARI**

Donk mon ti a kontan Mr Speaker remersye tou bann Manm ki'n pran laparol. Onorab Georges in sizere ki i annan en de pti amannman. Mon pa okouran me nou ava...

MR SPEAKER

Amanman pou vini Minis.

**THE DESIGNATED MINISTER
JEAN-FRANCOIS FERRARI**

Nou ava vini apre. Mersi bokou Mr Speaker. Mersi bokou bann Manm. Mon ti a kontan, mon ti a kontan Mr Speaker ki nou pran en pozisyon vreman desiziv. Nou pa ezite, nou pa pran en pozisyon *neutral*. Nou konmsi nou, ler nou krwar dan en keksoz nou dakor avek. Ler nou pa krwar nou dir non.

Me selman bann zafer asiz dan milye la, i en pe danzere sa. Donk mon ti ava ankouraz tou bann Manm pou vot an faver e donn sa sanzman dan Lalwa tou son lafors ki i merite. Mersi bokou.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay ou pou kapab dan Staz Komite osi demann Minis lesplikasyon kler lo okenn pwen. Selman tan ki in fer referans ki i annan en ou pwen ki i pa'n tro konpran. Alor mon a demann ou zis eksplik li sa enn la pou lemoman.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Napa okenn lenkyetid, mon pa pe fer okenn polemik. Sa ki mon ti pe dir se ki nou ti amann Lalwa *Public Officers Ethics* par retir Seksyon 26 (a) and (b). Mon krwar si mon pa tronpe, wi nou ti fer li an 2016. *Ok?* E ANB ti koz lo Manm Lasanble, Minis eksetera, sa group dimoun.

Me ki nou pa war nou'n fer, e sanmenm sa ki pe konsern mwan ki petet sa i en misyon ki ti ganny fer oparavan. Ki nou pa'n fer mon pa war nou'n amann Seksyon lenterpretasyon sa Lalwa orizinal.

E si ou lir son Seksyon lenterpretasyon Lalwa orizinal, ler ou ariv kot sa bout "*public officer means an officer employee or member including an unpaid, part-time or temporary officer employee or member of the following*".

E la i dir "*Government of any department service undertaking. Judiciary, National Assembly*".

Mon konsern i se ki eski sa lenterpretasyon *member off Judiciary or National Assembly*, malgre i annan lezot landrwa kot in ganny defini par kre serten konfli avek definisyon ki i annan la?

So se sa ki mon ti pe dir petet si sa i en *oversight*, i pou

bezwen ganny korize oubyen si i nesaser ganny korize nou pou bezwen koriz li. Mersi Mr Speaker.

Zis an pasan Mr Speaker mon oule reasir Minis Ferrari ki nou, nou'n toultan siport Komisyon Anti-Koripsyon. Premye dimoun pou vot lo sa Lalwa la anndan;- annefe i mon menm akoz zis mon ki ti la dan, *from* 5enm Lasanble ler Lalwa ti vini pou premye fwa. E nou'n toultan siporte. Nou pou difere lo serten keksoz, me nou'n toultan siporte.

Parey la nou annan serten diferans kot zot pe plas serten keksoz anba sa Lalwa. Mon pa le repet deba. Me sa i bann diferans lo serten prensip. Me pa lo fondamantal koripsyon ki nou tou nou kont. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou'n note pwen Onorab. Mon krwar. Onorab Loze ou ti'n lev lanmen mon pa tro konnen akoz. Nou pa pe retourn lo deba ki klarifikasyon ou bezwen ou?

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker, ou'n fer mwan fer en *retraction*. Zis mon le port a ou latansyon, ki apre ki Minis in akiz mwan konmkwa mon'n dir mon pou vot kont. In

retournen, *could not help himself*. In repet *the exact same wording* ki i ti'n tann mwan dir konmkwa ki mon'n pran en pozisyon *neutral*.

In repete li. So Minis *under your charge, in your Assembly* in koz lalang pou tou dimoun tande.

MR SPEAKER

Non. Onorab mon pa konnen ki mon pou fer avek ou!

(laughter)

MR SPEAKER

Mon pa konnen ki mon pou fer avek ou. Premyerman si Minis in dir in konpran ou pou vot kont, i pa en lalang! In konpran dan ou parol mannyer ou'n adrese ki ou'n dir ou pou vot kont. Ou konpran mwan?

Bon pou evit lot soz nou a kontinyen. Byen Minis in donn repons lo deba. Prezan nou a vot lo *general merit of the Bill*.

Bon vot lo *general merit Public Officers Ethics (Amendment) Bill, 2021*. Manm ki an faver lev lanmen silvouple? Byen okenn Manm ki kont?

Lo vot lo *general merit Public Officers Ethics (Amendment) Bill, 2021*, in ganny 21 Manm pour, 0 vot

kont e 9 abstansyon. Alor vot in pase lo *general merit*.

Bon prezan nou ava al dan Staz, nou ava fer *Second Reading* avan apre nou ava la dan Staz Komite. Madanm Clerk.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *A Bill for an Act to amend the Public Officers Ethics Act (Cap 304)*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi nou a pas dan Staz Komite. Byen mon war Onorab Andre in absante. Onorab Hoareau wi.

HON JOHN HOAREAU

Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou delegasyon. Bonn apre midi tou Manm. *According to* bann liberasyon ki *Bills Committee* in fer. Nou'n vwar ki bann lamannman ki'n ganny propoze, napa naryen ki kont lespri Konstitisyon avek Konstitisyon li menm.

Annefe nou'n aksepte lamannman ki'n ganny propoze. Lamannman lo Seksyon 2, 27, 28, ek 35 apre pou *repeal* 20 ek 25. Parkont i annan enn de pti lamannman lo sa bann lamannman ki'n ganny sizere ki mon pou pas lo la.

Nou koman dabor avek lamannman lo Seksyon 27. Seksyon 27, *the principal Act is amended* tir sa *comma*, nou *delete* sa *comma* apre "*amended*" by *repealing the proviso to subsection 1 and substituting therefore the following*. So sa *proviso* i ganny tire e i ganny ranplase par "*provided that the Commissioner of the Commission shall make his or her declaration to the Chief Justice*".

Lamannman of *Section 28*, ankor nou tir sa *comma* apre "*amended*" so i lir koumsa. "*Section 28 of the principal Act is amended*" nou tir sa *comma*. Apre nou tir sa *comma* apre sa *word "chairperson"* e osi, wi se sa.

Nou al pli devan lo 35, wityenm limero la. Kot nou tir ankor the *comma* apre sa mo "*amended*". So Seksyon 35 "*of the principal Act is amended*". Nou tir sa *comma*.

Answit nou pou kit *transitional provision* e selman i annan serten, *sorry* mon'n fer en pti fot la. Seksyon wi, *transitional provision* pou ganny kite me selman pou annan serten pti lamannman ki in ganny propoze lo limero 9 *of the transitional provision*.

Mon ava lir li avek son bann lamannman. *“on the commencement of this Act the administrative and other technical staff appointed under Section 20 (8) the Public Officer Act (cap 304) shall be deemed to be the administrative and other technical staff of the Anti-Corruption Commission established under the Anti-Corruption Act, 2016 (Act 2 of 2016)”* la i vin en comma ki nou tire, ok?

Sa comma nou tire *“appointed on the same terms and conditions of employments and shall continue until the expiry date of”* la nou retir sa bout ‘his or her’, nou met, nou ranplas li par *“their respective terms”* i pran en ‘s’ *“of appointment and the provisions of the Anti-Corruption Act 2016 shall apply as if.”*

La nou osi retir sa ‘his or her’, nou met *“they were respectively appointed under the Anti-Corruption Act 2016”*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Panel eski zot annan okenn reaksyon lo sa bann amannman ki'n ganny propoze la? Aksepte? Mersi.

THE DESIGNATED MINISTER JEAN-FRANCOIS FERRARI

Bann amannman in ganny aksepte.

MR SPEAKER

Ok. Ou'n lev ou lanmen Onorab Pillay? Wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mon pa konnen si nou bezwen fer li an angle pou mwan sey demann klarifikasyon avek AG's Office.

MR SPEAKER

Minis ki mannyer i ete Kreol oubyen Angle? *Thank you*. Sa ki ava pli efektiv? Ou dir nou. Angle ok. Angle Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ok. *Thank you very much Mr Chairman. Mr Chairman I want to draw the attention of the Assembly to Section 32 of the Public Officers Ethics Act. And when reading through Section 32 I noticed something which, it is not a cause for concern, but given that the Commission already has these powers.*

Does it make sense, I would have thought that it doesn't make sense to keep Section 32 where it is. A reading of Section 32 shows us how the Attorney General becomes the center of an investigation which is to be carried out by the Commission.

However, the commission already have these powers to conduct such investigation and also under its own Act has powers to enact either interlocutory orders in relation to the disposal of either properties or monies in bank account.

So I am wondering whether it makes sense if we leave Section 32 as is currently. Does it gel with the provisions that we have changed in the Anti-Corruption Commission Act which was changed in the sixth Assembly to give wider powers to the Commission?

And then I am still awaiting the clarification in relation to the interpretation section. To clarify whether there was an omission to remove the, what I see as a possible confusion in the definition of Member. But I stand to be corrected by the AG's office. Thank you Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi ya. Legal Counsel ou adrese.

ITEC LEGISLATIVE COUNSEL
DIWAKAR SINGH

Mr Speaker, the only difference with this existing 32 and investigating power under Anti-Corruption Act, is that power of with relation to investigation

under Anti-Corruption Act with relation to offences and specify there.

This is investigation with relation to declaration made. It has nothing to do with the offences. That is why in my view it should be retained in this script. Thank you Sir.

MR SPEAKER

Tre byen.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Chairman I do not know whether the current CEO of the Anti-Corruption will agree with that, because if a declaration is made;- for example it says here, this is basically a whistle blower saying that I have identified that Minister Ferrari has, let's say you Minister ... under this Act. You have acquired something from somewhere, and an investigation has to be done.

The point, the argument ki pe ganny fer par Gouvernman, se ki zot pe met sa Lalwa pou fer ki sa Lalwa i kot sa repozitwar ki tackle size koripsyon. Mon pwen ki mon pe fer se ki tou lozik i montre poudir Komisyon Anti Koripsyon i annan tou sa pouvwar ki la.

Akoz alor se Attorney Zeneral ki pou bezwen deside? Mon santi poudir this is either, mon pa vwar li menm as an

abundance of caution. Mon vwar li probableman petet *as an omission on the part of the drafters to realign this with the Commissions Act.*

Because the Commission li menm li Mr Chairman i annan en kantite pouvwar pou li fer en lenvestigasyon lo okenn keksoz ki okenn endividi i met devan li. Petet CEO i kapab koriz mwan si mon mal. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Wi. *CEO* ou kapab adrese.

CEO ANTI-CORRUPTION COMMISSION MAY DE SILVA

Bonn apre midi tou Onorab. Sa Seksyon la, *I mean like* pou nou, ou, ou pe dir poudir anba sa enn *Attorney General* i bezwen, i servi son pouvwar ler i annan en *issue lo declaration of assets. Right?*

Si sa pe vin anba Anti-Koripsyon *then* nou osi nou annan sa pouvwar pou nou pas dan sa prosedir.

Sa ki *Legal Advisor* petet i pe, mon pe mazine petet si nou gard sa provizyon dan nou Lalwa. I kapab separ sa 2 sityasyon. En fason ki anvi ki nou, nou pe *host*, nou pe responsab sa bann deklarasyon, ou separ sa

fonksyon ler AG i kapab demann sa bann lenformasyon.

MR SPEAKER

Wi Onorab.

HON SEBASTIEN PILAY

Mr Chairman parey mon ti dir o komansman, mon pa ti ava anvi ki met sa Lalwa avek Komisyon Anti-Koripsyon dan mon lenterpretasyon i kre serten konfizyon. Petet mon ki konfize.

Me selman mon ti anba lenterpretasyon ki ler nou ti donn pouvwar Komisyon dan 6enm Lasanble. Nou ti donn li *basically police powers.* Nou ti donn li en kantite pouvwar. Mon pe sey ganny en konpran ki mannyer nou pou armoniz provizyon sa Seksyon ki dir ki *Attorney Zeneral upon deciding to investigate the material in communication.*

So ou annan 2 Lalwa ki dir ou 2 diferan keksoz. Komisyon i pa bezwen esper *Attorney Zeneral* pou li sit sa. Be lekel ki pran lenportans lo lot. *I do not know if* lot kote lataz zot in lir Seksyon 32. Petet mwan ki pe mal enterpret li, me selman mon santi poudir i annan en konsern ki bezwen ganny klarifye. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Wi nou a les *CEO* re adrese.

CEO ANTI-CORRUPTION COMMISSION MAY DE SILVA

Wi mon war ou pwen ki ou pe fer. E petet la, an vi ki nou annan *prosecutorial powers* i vin *the Anti-Corruption Commission* olye *the Attorney General*. So petet sa i ava en sizesyon pou zot regarde pou zot ranplas sa, *instead of Attorney General* ou met *the Commission*.

MR SPEAKER

Byen. Wi Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi mon le termin sa. Akoz mon pa kapab propoz en lamannman koumsa la akoz i ase sibstansyel. Me sanmenm sa ki mon ti dir avek Minis Ferrari ki *this is something* ki prezan pou bezwen ganny adrese, vizavi rol e manda ki Komisyon i annan ek pouvwar, en kantite pouvwar ki nou bezwen donn li.

E ki la nou annan, sa morso Lezislasyon ki nou'n donn li pou li *police*, prezan ki manner sa i armoniz avek son Lalwa pou li. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Bon, vi ki *CEO* in aksepte pou sib lir sa lamannman. Ki

manner nou kapab prosede? Eski nou bezwen vot lo sa lamannman prezant li? Ki manner nou *handle* sa *LGB*?

HON BERNARD GEORGES

Mon pa krwar Onorab *leader* Lopozisyon in propoz en amannman Mr Speaker.

MR SPEAKER

Non, i pa'n propoze. *CEO*.

HON BERNARD GEORGES

Wi mon ti a kontan adres sa size. E mwan, si mon konpran *CEO*, i pa'n propoz en lamannman. In dir ki wi i annan en posibilite ki i annan en ...

MR SPEAKER

Wi egzakt.

HON BERNARD GEORGES

Me personnelman mwan mon pa war. Mon krwar ki Mr Singh in reponn sa kestyon. *Ant - Corruption Commission* i annan pouvwar prosekite. Me *Attorney Zeneral* i reste avek son pouvwar prosekisyon an zeneral. I kapab prosekite nenport ki lofans anba nenport ki Lalwa. Sa se son rol.

I pa pou le dir ki akoz *Anti-Corruption Commission* i annan pouvwar prosekite ki *Attorney Zeneral* pa kapab fer.

Of course i kapab a nenport ki moman. E mwan mon vwar sa isi koman en prosekisyon ki annan pou fer avek deklarasyon *assets*, avek sa selman.

E non pa prosekisyon koripsyon an zeneral, ki anba manda *Anti-Corruption Commission*. Alor mon pa vwar ki i annan, i annan kekfwa en *overlap*.

Me mon vwar ki i annan en nesosite pou tir enn ou profi lot. E mon krwar ki tou lede i kapab reste akoz i donn en doub pouvwar a 2 antite ki kapab fer prosekisyon.

MR SPEAKER

Minis oubyen *CEO* zot krwar sa i mars byen pou zot Lalwa? Wi Minis.

THE DESIGNATED MINISTER JEAN-FRANCOIS FERRARI

Mr Speaker, mwan mannyer mon lir li se ki i pa ekskli pouvwar prosekisyon sorti kot en kote oubyen kot en lot. Ler mon lir sa Seksyon 32 (3) "*the Attorney General shall cause such an investigation.*" *If the Attorney General does not cause an investigation, it does not mean that the Commissioner cannot do it.*

It is two possibilities there. And maybe, e kekfwa i nesese ki i la, kekfwa. Me akoz enn

bann keksoz ki nou ti pe diskite pli boner e mon krwar ki mon pa konnen si Onorab Georges pou *move* ki nou ti pe diskite an deor *the Chambers*.

Ki, kote eski *Commissioner* i fer son deklarasyon avek lekel? E Onorab Georges i annan en propozisyon lo la. Be zisteman, si i annan si i ariv en ka kot *Commissioner* i ganny war i pa'n fer son deklarasyon ki mannyer i devret ete, *who will cause an investigation? The AG can cause.*

And if you remove it, then nobody else can. Except the person who is being, ki pe ganny konsidere koman in *breach of* son devwar. So kekfwa la, mon pa en ziris par profesyon, me selman mon war en lozik ladan ki tou lede i kapab *co-egziste* avek kanmarad. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Quis custodiet ipsos custodes Mr Speaker. *Who will guard the guards?* E se sa pwen. Ou vwar, etandonnen ki bann deklarasyon i ganny fer avek Komisyon. *Obviously* si i annan en lofans ki ganny komet an koneksyon avek sa, se plito en

antite an deor Komisyon ki devret pe pourswiv sa.

Alor wi, sa ki Minis i dir i annan rezon. Si defayans in ariv dan deklarasyon *Commissioner* li menm. I pa pou kapab investigate son prop lekor. Si in ariv avek son staff, i pou mal pou li investigate son prop *staff*.

Me i al pli lwen, etann donnen ki li i *the repository of the declarations*, kekfwa la nou devret annan en separasyon e les en lot dimoun, si i annan en defayans *investigate*.

E mon krwar se pou sa rezon ki Mr Singh in dir ki zot in prefere retenir sa. E mon konnen ki *Leader* Lopozisyon pou dakor avek mwan, *out of an abundance of caution*. Mersi.

MR SPEAKER

Byen. Wi Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman lo sa pwen sa largiman ki pe ganny servi pou sa Seksyon partikilye. Gouvernman pe desid dan sa fason. Mon pa kapab sanz zot *pozisyon because that is your Policy alignment* koman en Gouvernman.

Me Komisyon Anti-Koripsyon i *transend Policy Alignment* Gouvernman. I pou nou tou sa. Prezan mwan sa ki

mon le war se ki mon pa pe dir nou vin ek lamannman la. I pa posib akoz i annan en *alignment* ki bezwen ganny fer avek sa ki pe ganny propoze.

Par lefe ki pwen ki pe ganny souleve an relasyon avek Komisyoner i fer sans. Akoz avan sa *proviso* ti pou bann dimoun ki, bann *Commissioners lo Public Officer Ethics Commission*. So kote Komisyoner li i fer son deklarasyon. E prezan lekel ki pou sa ...?

So sa i en kestyon ki pou bezwen ganny reponn mon krwar *soon. As soon as possible down the line*. I pa pou kapab ganny sanze la. Be i enportan pou nou soulev li la akoz nou bezwen *mesh* sa 2 Lalwa ansanm byen.

Pou ki pou fer sir ki *going forward* nou kapab ariv lo en komisyon ki annan sa pouvwar pou regard *the public officers* e osi kapab fer prosekisyon.

Si ou permet mwan zis en dernyen pti pwen Mr Chairman, avek ou permisyon. I en pwen Lalwa ankor, me i en kestyon konstitisyonnal ki mon le fer sir nou reponn. Konstitisyon i prevwar ki *Ombudsman* osi i annan sa pouvwar pou *investigate act* frod oubyen koripsyon. Anba mon krwar

fifth schedule si mon pa tronpe, Non? *Schedule 5*.

Prezan mon pe regard sa Seksyon 31, e petet, *CEO* i kapab dir nou ozordi. an relasyon avek lefe ki ou ki pe police sa Lalwa ek sa bann deklarasyon, eski sa, sa pouvwar ombudsman i bezwen reste aköz Konstitisyon i en Lalwa siprenm.

Eski sa pou kre okenn konfizyon oubyen okenn kompleksite an relasyon ek travay komisyon e *entame* oubyen antisip bann lenvestigasyon an se ki konsern koripsyon par en *public officer* an relasyon ek lenformasyon ki ou'n ganyen lo deklarasyon?

Mon pa ouver en lot deba, me mon krwar mon ti le zis ganny sa klarifikasyon. Aköz a sa moman ki sa Lalwa ti ganny formile, ti napa en antite ki ti pou kapab pran prosekisyon apard ki *Attorney Zeneral*. E fer lenvestigasyon apard ki *Ombudsman*.

Me la nou annan enn ki kapab fer tou lede. So mon pa konnen si Gouvernman osi pou deside, zis pou fer sir ki nou pa parey mon'n dir *compromise* dan okenn fason Komisyon Anti-Koripsyon. Pou fer sir ki son manda, son rol i reste kler, i reste *fix*, e i pa kapab ganny

kestyonnen dan okenn fason. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Byen mersi. Si *panel* i annan en repons. Si non zot ava zis, zot ava note. *Panel? CEO* wi.

CEO ANTI-CORRUPTION COMMISSION MAY DE SILVA

Wi Onorab ou, i vre sa ki ou'n dir. Aköz avan ki ti annan anti koripsyon, ti annan *Ombudsman* apre ti annan *Ethics Commission*. E ler zot in vin avek sa Lalwa *Anti-Corruption Commission* ou vwar poudir i annan en kantite repetisyon, en pe *duplication*.

Sa i en keksoz ki nou pou bezwen regarde aköz, parey mon ti'n - Ti annan en travay ki AG pe fer lo la, mon krwar depi 2018. Pou regard sa prose pou *merge* sa 2 antite. *That was always on the card*. Depi 2018 mon krwar sa nide ti'n ganny met devan.

So, nou, nou ava vwar ler nou pe - Ler ou pe *implement* sa bann Lalwa, lenplimantasyon la ki ou vwar kot i annan de *issues* kot ou pou bezwen aziste. Annan de ler i pa vreman vizib ziskan ler ou pe fer lenplimantasyon.

So wi zot kapab servi zot pouvwar la e i pa anpes zot. Zot

2 antite ki egziste. E mwan mon napa okenn problemm avek sa.

MR SPEAKER

Wi Minis.

**THE DESIGNATED MINISTER
JEAN-FRANCOIS FERRARI**

Wi en dernyen mo Mr Speaker. Mon krwar ki, mersi *CEO* pou eksplike. Mon krwar ki nou tou nou'n pran sa pwen posib konfli, posib kontaminasyon. Me selman mon krwar ki nou tou nou'n dakor ki sa i en refleksyon ki nou devret pe fer toultan.

Me ki sa pa devret anpes nou pran en vot lo sa Lalwa ozordi. E menm mon ava azoute pa devret anpes nou pran en vot pozitiv an faver sa Lalwa ki bon pou Sesel. Alors mon ava demann tou bann Manm pou vot an faver. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Avek sa bann amannman ki'n ganny propoze par *Bills Committee* in ganny aksepte. E nou napa lot. So nou pas dan Staz Lasanble pou nou fer *Third Reading*.

Mersi. E mon ava envit *LGB* pou prezant Mosyon pou *Third Reading*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, anba *Order 76 (1) mon move ki Public Officers Ethics (Amendment) Bill, 2021 as amended* i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a demann segonnman. Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mosyon i ganny segonde *as amended*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon prezan mon ava apel bann manm pou vot lo *Public Officers Ethics (Amendment) Bill, 2021 as amended*. Manm ki an faver lev lanmen silvouple? Byen, okenn Manm ki kont? Mersi.

Vot lo *Formal Third Reading Public Officers Ethics (Amendment) Bill, 2021 as amended*. I annan 21 Manm ki'n vot pour, 0 kont, e 9 abstansyon. Alor sa *Bill* in pase lo *Third Reading*. Mon ava envit Madanm Clerk pou fer *Formal Third Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *This Act may be cited as the Public Officers Ethics (Amendment) Act 2021*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Sa *Bill* in vin Lalwa. E mon remersye bann Manm, Minis, ek ou delegasyon pou zot partisipasyon. E la nou'n pare pou nou *adjourn* e nou a pas, non nou deza dan Staz Lasanble. Nou'n ariv ler pou nou *adjourn* pou demen bomaten 9er. E mon krwar nou pou war menm *panel* pou sa ki vini devan nou demen. Mersi nou *adjourn*.

(ADJOURNMENT)